

Obsah

NA AKTUÁLNU TÉMU

Ing. Silvia Táncošová, PhD., doc. Ing. Judita Táncošová, CSc. /
Európska centrálna banka – ciele a nástroje menovej politiky / 2

PROFILY SVETOVÝCH EKONÓMOV

Elena Kohútiková, viceguvernérka NBS / **Willem Frederik Duisenberg / 6**

EURÓPSKA ÚNIA

Ing. Emília Zimková, PhD. / **Spoločný rozpočet a strednodobý finančný výhľad Európskej únie / 12**
RNDr. František Hajnovič, Ing. Zora Komínková, CSc., Ing. Marián Nemeč, CSc. / **Etapy zavedenia eura v SR / 16**

LEGISLATÍVA EURÓPSKEJ ÚNIE

JUDr. František Hetteš / **Výklad pojmov / 19**

LEGISLATÍVA

JUDr. Renáta Bašková / **Národná banka Slovenska a jej legislatívna činnosť / 20**

POSTREHY – PODNETY

Ing. Katarína Šebejová / **Databázy firemných údajov v SR / 23**

Z ARCHÍVU NBS

Mgr. Tatiana Cvetková / **Pomocná pokladnica Stará Turá / 28**

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS / 29, 30

Európska centrálna banka / 31

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR / 32

BIATEC

Odborný bankový časopis
máj 2004

Vydavateľ: Národná banka Slovenska

Redakčná rada: Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva Barliková,
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc., Ing. Štefan Králik,
Ing. Jozef Kreutz, doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová, doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia: šéfredaktorka: Mgr. Soňa Babincová
☎ 5787 2150, fax: 5787 1127

zástupkyňa šéfredaktorky: Ing. Alica Polónyiová
☎ 5787 2153

výtvarná redaktorka: Anna Chovanová
☎ 5787 2152

Adresa redakcie: Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC, Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia: ☎ 5787 2150
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku: 21 Sk + poštovné

Ročné predplatné: 252 Sk + poštovné

Tlač: i + i print, spol. s r. o.

Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné v SR a do zahraničia,

reklamácie, distribúcia: ☎ 5063 3546, fax: 5556 5535

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,

Pribinova 21, 819 46 Bratislava

e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 3. 5. 2004

Dátum vydania: 17. 5. 2004

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: Pavel Kochan: 1. máj 2004 – deň vstupu
Slovenskej republiky do Európskej únie

A full English-language version of this paper is available
on the web site of the National Bank of Slovakia:
<http://www.nbs.sk>

Anglická verzia časopisu je publikovaná na internetovej stránke
Národnej banky Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek reprodukcie tohto
časopisu alebo jeho časti a iné publikovanie vrátane jeho elek-
tronickej formy nie sú povolené bez predchádzajúceho písom-
ného súhlasu vydavateľa.

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA – CIELE A NÁSTROJE MENOVEJ POLITIKY

Ing. Silvia Táncošová, PhD., Národná banka Slovenska

doc. Ing. Judita Táncošová, CSc., Národohospodárska fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave

Úvod

Vytvorenie Hospodárskej a menovej únie (Economic and Monetary Union, ďalej len EMU) s nadnárodným menovým úradom a spoločnou menou je ústredným momentom maastrichtských reforiem, ktorých poznanie sa dostáva do popredia aj v súvislosti so vstupom Slovenska do Európskej únie a s prípravami na začlenenie sa do EMU. Nositeľmi menovej politiky v rámci Európskej únie sa stali (podľa článku 8 Zmluvy) dve inštitúcie, a to Európsky systém centrálnych bánk a Európska centrálna banka (ECB). Legislatívny rámec pre ich činnosť je obsiahnutý v Hlave VI Zmluvy – Hospodárska a menová politika a v Protokole o Štatúte ESCB a ECB.¹

Európsky systém centrálnych bánk (ESCB) (článok 107 Zmluvy) má po formálnej stránke dve úrovne, Európsku centrálnu banku a 15 národných centrálnych bánk členských krajín Európskej únie. Európska centrálna banka spolu s dvanástimi národnými centrálnymi bankami eurozóny vytvára tzv. eurosystém. ESCB je riadený orgánmi Európskej centrálnej banky s rozhodovacími právomocami.

Európska centrálna banka (ECB) zodpovedá za oblasť, ktorú tvorí 12 rôznych krajín s vlastnou históriou, kultúrou a ekonomickým pozadím. Pre dosiahnutie cieľov je dôležité transparentne a zrozumiteľne informovať verejnosť o krokoch, ktoré ECB robí a úlohách, ktoré si stanovila. Maastrichtská zmluva vytvára mechanizmus, ktorý by zabezpečil, aby menová únia spolu s jednotnou menou bola stabilným zoskupením.

Inštitucionálnym predchodcom ECB bol Európsky menový inštitút, ktorý vykonával svoju činnosť od 1. januára 1994. Vypracoval a pripravil právne predpisy súvisiace s prechodom do tretej fázy vytvorenia EMU, predovšetkým vo finančnej a menovej oblasti, ako aj scenár prechodu na spoločnú menu, správu o spolupráci medzi eurozónou a ostatnými krajinami EÚ a správu o pripravenosti členských krajín EÚ na účasť v EMU. Vznikom EMU k 1. 1. 1999 prešla zodpovednosť

za menovú politiku z národných centrálnych bánk členských krajín na ECB.

Európska centrálna banka ako nastupujúca inštitúcia Európskeho menového inštitútu začala oficiálne svoju činnosť v júli 1998. ECB má právnu subjektivitu. Jej prvým prezidentom sa stal Holanďan Willem F. Duisenberg a od 1. novembra 2003 ho vystriedal Francúz Jean-Claude Trichet. Sídлом ECB je Frankfurt nad Mohanom v Nemecku.

Ciele, úlohy a organizácia Európskej centrálnej banky

V článku 105 Zmluvy o Európskej únii je uvedené, že „hlavným cieľom ESCB je udržať cenovú stabilitu.“ Len v prípade, že tento cieľ nebude ohrozený, môže ESCB podporovať „všeobecné hospodárske politiky v Spoločenstve so zámerom prispieť k dosiahnutiu cieľov Spoločenstva“, ktoré sú vymedzené v článku 2 Zmluvy. Takýmto normatívnym vymedzením cieľa sa stala stabilita kúpnej sily eura absolútnou prioritou. Riadiaca rada ECB cenovú stabilitu kvantitatívne vymedzila ako „medziročné zvýšenie harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien (HICP) v eurozóne o menej než 2 %.“

Prostredníctvom ESCB sa podľa článku 105 Zmluvy definuje a uskutočňuje menová politika Spoločenstva, uskutočňujú devízové operácie, udržiavajú a spravujú oficiálne devízové rezervy členských štátov a podporuje plynulé fungovanie platobných systémov. ECB predkladá stanoviská v oblasti svojej pôsobnosti príslušným inštitúciám, orgánom Spoločenstva alebo národným orgánom. Vedie tiež konzultácie s národnými orgánmi pri návrhoch legislatívnych opatrení a pri všetkých návrhoch aktov Spoločenstva v oblasti jej pôsobnosti.

Európska centrálna banka má na základe článku 106 Zmluvy výlučné právo povoľovať vydávanie bankoviek v Spoločenstve. Bankovky vydané ECB a národnými centrálnymi bankami sú jedinými bankovkami, ktoré majú v Spoločenstve výlučné postavenie zákonného platidla. Členské štáty môžu vydávať len mince v určitom objeme schválenom ECB.

Najvyšším rozhodovacím orgánom je Riadiaca rada ECB, ktorej členmi sú predstavitelia Výkonnej rady ECB a guvernéri národných centrálnych bánk.² Riadiaca rada stanovuje hlavné zámery a prijíma rozhodnutia na zabez-

¹ V článku vychádzame z konsolidovaných verzií Zmluvy o EÚ a Zmluvy o založení ES zahŕňajúcich zmeny vyplývajúce z Amsterdamskej zmluvy, ktorá vstúpila do platnosti 1. mája 1999, a z nového číslovania jednotlivých článkov obsiahnutých v uvedených zmluvách.

pečenie úloh, ktorými je ESCB poverený Zmluvou o EÚ a Štatútom ESCB a ECB. Riadiaca rada formuluje menovú politiku Spoločenstva vrátane menových cieľov, kľúčových úrokových sadzieb, menových rezerv ESCB, prijíma rokovací poriadok, vykonáva poradné funkcie a pod.

Ak Štatút nestanoví inak, rozhoduje Riadiaca rada ECB jednoduchou väčšinou, pričom pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu. Pri rozhodovaní o navyšovaní kapitálu, prevodu menových rezerv na ECB, rozdeľovaní menových príjmov národných centrálnych bánk, rozdeľovaní ziskov a strát a podobne, sú hlasy v Riadiacej rade vážené podľa podielov národných centrálnych bánk na upísanom kapitáli ECB.

Za bežný chod ECB, za prípravu zasadnutia Riadiacej rady a za uskutočňovanie menovej politiky zodpovedá Výkonná rada ECB, ktorá dáva v tejto oblasti pokyny národným centrálnym bankám. Rozhodnutím Riadiacej rady môžu byť na ňu prenesené určité ďalšie právomoci. Výkonná rada má prezidenta, viceprezidenta a štyroch ďalších členov, ktorých funkčné obdobie je 8 rokov a nemôžu byť znovu zvolení. V začiatkoch fungovania ECB mali členovia odlišné funkčné obdobia, aby boli personálne zmeny v nasledujúcom období vhodne časovo rozložené a nenarušila sa ich činnosť.

Generálna rada ECB má za úlohu koordinovať menovú politiku a spolupracovať v oblasti kurzovej politiky. Pokiaľ budú krajiny aj mimo tzv. eurozóny, bude sa podieľať aj na príprave ich vstupu do EMU. Tvoria ju prezident ECB, viceprezident ECB a guvernéri všetkých národných centrálnych bánk členských krajín EÚ.³

V súvislosti s rozšírením Európskej únie sa rozšíri aj počet členov ESCB. Podpisom Prístupovej zmluvy sa guvernéri národných centrálnych bánk prístupujúcich krajín zúčastňovali na zasadaniach Generálnej rady ECB ako pozorovatelia. Vstupom krajín do EÚ dňa 1. mája 2004 sa guvernéri týchto krajín stávajú riadnymi členmi Generálnej rady, ktorá sa týmto rozšírila na 27 členov.

Dôležitým predpokladom na udržanie stabilnej meny je nezávislá centrálna banka. V minulosti bolo viackrát dokázané, že vplyv vlády na rozhodovanie centrálnej

banky takmer vždy viedol k inflácii. Nezávislosť centrálnej banky je legislatívne upravená v Zmluve. Má štyri dimenzie, ktorými sú inštitucionálna, operatívna, personálna a finančná nezávislosť.

Inštitucionálna nezávislosť ECB je formulovaná v článku 108 nasledovne: „Pri uplatňovaní právomoci a plnení úloh a povinností, ktoré vyplývajú z tejto zmluvy a Štatútu ESCB a ECB, nebude ECB, národná centrálna banka ani žiadny člen ich orgánov s rozhodovacími právomocami žiadať alebo prijímať pokyny od orgánov Spoločenstva, ani od žiadnej vlády členského štátu či od iného orgánu.“

Z operatívneho hľadiska má Rada ECB dostatočný rozhodovací priestor na výber a používanie menovopolitického inštrumentária. Primárne postavenie majú operácie na voľnom trhu a úverové operácie, ďalej môže používať minimálne rezervy a iné nástroje menovej politiky. Osemročné volebné obdobie členov Výkonnej rady ECB bez možnosti znovuzvolenia zabezpečuje personálnu nezávislosť. Finančnú nezávislosť zaisťuje skutočnosť, že výlučnými akcionármi ECB sú nezávislé národné centrálné banky.

Bez vplyvu na svoju nezávislosť podlieha ECB informačnej povinnosti voči verejnosti a politickým inštitúciám. V tejto súvislosti predkladá výročnú správu o činnosti ESCB a správu o menovej politike za uplynulý a bežný rok Európskemu parlamentu, Európskej rade a Európskej komisii. Európsky parlament môže na jej základe uskutočniť všeobecnú rozpravu. ESCB vypracúva a zverejňuje minimálne štvrtročne správy o činnosti, konsolidovaný finančný výkaz zverejňuje každý týždeň.

Menová politika

Riadiaca rada ECB sa na svojom zasadnutí 13. októbra 1998 dohodla na takej menovej politike, pri ktorej bude maximálne možným spôsobom zachovaná kontinuita stratégií menových politík jednotlivých centrálnych bánk eurozóny. Jednotná menová politika ESCB sa orientuje výlučne na dosiahnutie cenovej stability v strednodobom časovom horizonte. Jej stratégia pozostáva z troch hlavných prvkov:

- z kvantitatívnej definície základného cieľa jednotnej menovej politiky, t. j. cenovej stability prostredníctvom indexu HICP;
- z prvoradej úlohy peňažnej zásoby, ktorá je vyjadrená kvantifikovaním referenčnej hodnoty miery rastu širokého peňažného agregátu;
- z výhľadu vývoja cien a rizík cenovej stability v eurozóne.

Index HICP bol vytvorený na meranie cenovej konverencie v druhej etape vytvárania menovej únie a dosiahol vysoký stupeň harmonizácie v krajinách eurozóny. Osobitná pozornosť sa pri jeho konštrukcii venovala

² V súčasnosti sú členmi Riadiacej rady ECB J.-C. Trichet (prezident ECB), L. D. Papademos (viceprezident ECB), E. D. Solans, G. Tumpel-Gugerell, O. Issing, T. Padoa-Schioppa (členovia Výkonnej rady ECB), G. Quaden (guvernér Banque Nationale de Belgique), A. Weber (prezident Deutsche Bundesbank), N. C. Garganas (guvernér Bank of Greece), J. Caruana (guvernér Banco de España), Ch. Noyer (guvernér Banque de France), J. Hurley (guvernér Central Bank and Financial Services Authority of Ireland), A. Fazio (guvernér Banca d'Italia), Y. Mersch (guvernér Banque centrale du Luxembourg), N. Wellink (prezident De Nederlandsche Bank), K. Liebscher (guvernér Österreichische Nationalbank), V. M. Ribeiro Constancio (guvernér Banco de Portugal), M. Vanhala (guvernér Suomen Pankki).

³ Členmi Generálnej rady ECB sú tiež guvernéri centrálnych bánk tzv. non-euro krajín: B. N. Andersen (guvernér Danmarks Nationalbank), L. Heikensten (guvernér Sveriges Riksbank), M. King (guvernér Bank of England).

minimalizovaniu chýb merania, aby nedochádzalo k odklonom od „skutočnej“ miery inflácie. Pomocou indexu HICP je chyba merania údajne menšia ako v národných cenových indexoch krajín eurozóny.⁵

Primárnu úlohu pri realizácii jednotnej menovej politiky má peňažná zásoba, ktorej referenčná hodnota rastu v eurozóne je stanovená širokým peňažným agregátom M3, do ktorého vchádzajú obeživo, krátkodobé vklady (peňažné nástroje s lehotou splatnosti do dvoch rokov) a krátkodobé cenné papiere. Hodnotenie cenového vývoja vychádza okrem analýzy peňažného agregátu M3 aj zo sledovania ďalších ekonomických ukazovateľov, ako sú mzdy a platy, dlhodobé úrokové sadzby, výmenný kurz, cenové indexy, podnikateľské a spotrebiteľské ankety. Eurosystem publikuje tiež vlastné prognózy a vyhodnocuje prognózy inflácie zo všetkých medzinárodných organizácií. Zámerom jednotnej menovej politiky nie je len mechanické prispôbovanie sa krátkodobým odchýlkam reálneho vývoja od stanovených hodnôt, ale aj včasná identifikácia porúch ekonomického vývoja v eurozóne na základe mnohostrannej analýzy a voľba primeraných nástrojov, ktoré nežiaduci menový vývoj korigujú.

Na dosiahnutie svojich cieľov má ESCB k dispozícii celý rad menovo-politických nástrojov. Vykonáva operácie na voľnom trhu, poskytuje stále facility a požaduje od úverových inštitúcií vytváranie povinných minimálnych rezerv. Cieľom inštrumentária ESCB je ovplyvňovať trhové úrokové sadzby a likviditu v bankovom systéme, a tým signalizovať smerovanie menovej politiky. Rozhodovanie je na ECB, zatiaľ čo realizácia je v kompetencii národných centrálnych bánk. V oblasti kurzovej politiky môže ECB využívať devízové intervencie, ktoré zabezpečuje prostredníctvom rezervných prostriedkov transferovaných z národných centrálnych bánk, celkovo maximálne vo výške 50 mld. eur (čl. 30 Štatútu ESCB a ECB).

Najdôležitejšiu úlohu v menovej politike ESCB majú operácie na voľnom trhu. Používajú sa na riadenie úrokových sadzieb a trhovej likvidity. Sú akýmsi signálom smerovania jednotnej menovej politiky. Operácie na voľnom trhu možno rozdeliť podľa pravidelnosti a spôsobu obchodovania na štyri typy:

- hlavné refinančné operácie,
- dlhodobé refinančné operácie,
- doladovacie operácie,
- štrukturálne operácie.

Najčastejšie uplatňovaným nástrojom v eurosystéme sú reverzné transakcie, ktoré je možné používať pri všet-

kých štyroch typoch operácií na voľnom trhu. Emisia dlhových certifikátov sa používa pri štrukturálnych operáciách na absorbovanie prebytočnej likvidity. Na vykonávanie doladovacích operácií má ESCB k dispozícii ďalšie tri nástroje, a to priame obchody (nákupy alebo predaje), devízové swapy a termínované depozitá.

Priame obchody sú nepravidelné operácie vykonávané národnými centrálnymi bankami, prípadne ECB. Konečné nákupy a predaje na voľnom trhu sa používajú len na ovplyvňovanie štrukturálnej likvidity a na doladovanie. Vlastnícke právo k majetku (finančným aktívam) prechádza z predávajúceho na kupujúceho bez akejkoľvek dohody o spätnom odkúpení.

ECB môže emitovať dlhové certifikáty s cieľom ovplyvňovať trhovú likviditu. Dlhové certifikáty sú záväzkom ECB voči ich vlastníkom a ich prevoditeľnosť nie je obmedzená. Sú emitované v hodnote nižšej ako je nominálna hodnota. Rozdiel medzi výnosom z emisie a nominálnou hodnotou emisie zodpovedá dohodnutej úrokovej sadzbe. Dlhové certifikáty ECB môžu byť emitované pravidelne aj nepravidelne a ich splatnosť je menšia ako 12 mesiacov. Vykonávajú ich národné centrálné banky formou štandardných tendrov.

Devízové swapy sa používajú na doladovanie a slúžia na ovplyvňovanie likvidity a úrokových sadzieb na trhu. Ide o nepravidelné a neštandardizované obchody vykonávané národnými centrálnymi bankami a ECB prostredníctvom rýchlych tendrov. Eurosystem nakupuje (alebo predáva) euro za cudziu menu a súčasne ho predáva (alebo nakupuje) vo vopred dohodnutom termíne. Eurosystem vykonáva devízové swapy spravidla v bežných menách a podľa všeobecne platných zvyklostí. Pri každom obchode si ESCB so svojím obchodným partnerom dohodne swapovú úrokovú sadzbu, ktorá zodpovedá rozdielu medzi okamžitou a termínovou úrokovou sadzobou.

Termínované depozitá poskytujú možnosť ukladania termínovaných vkladov v národnej banke eurosystému, v ktorom sa nachádza príslušná pobočka úverovej inštitúcie. Sú úročené pevnou úrokovou sadzbou. Ide o nepravidelný a neštandardizovaný nástroj národných centrálnych bánk vykonávaný formou rýchlych tendrov.

Úverové finančné inštitúcie majú k dispozícii dva typy stálych facilití od ESCB, ktoré umožňujú zabezpečiť alebo absorbovať jednodňovú likviditu, ku ktorým patria hraničné refinančné facility a depozitné facility. Úrokové miery oboch facilití vytvárajú hranice, v ktorých sa pohybujú úrokové sadzby tzv. jednodňových peňazí. Podrobnejšie údaje o jednotlivých typoch menových operácií sú v nasledujúcej tabuľke.

ECB požaduje od úverových inštitúcií, aby podľa nariadenia ESCB držali na konte príslušnej národnej banky povinné minimálne rezervy (PMR). Pri používaní tohto nástroja je ECB povinná konať v súlade s cieľmi ESCB, ako je to zakotvené v článku 105 ods. I. Zmluvy

⁵ Bližšie pozri: The stability oriented monetary policy strategy of the Eurosystem. ECB. Monthly Bulletin, január 1999, str. 43 – 56.

⁶ HICP (Harmonized Index of Consumer Prices), t. j. harmonizovaný index spotrebiteľských cien, je váženým priemerom cien tovarov a služieb spotrebného koša v eurozóne na základe homogénnej štatistiky jednotlivých krajín EMU. In.: Indizes zur Messung der Kerninflation in Euro-Währungsgebiet. Monatsbericht ECB, júl 2001.

Operácie menovej politiky ESCB

Operácie MP	Typ transakcie		Splatnosť	Frekvencia	Priebeh
	doplnenie likvidity	absorpcia likvidity			
Operácie na voľnom trhu					
Hlavné refinančné operácie	– reverzné operácie	–	2 týždne 1 týždeň (od 10. 3. 2004)	týždenne	štandardný tender
Dlhodobé refinančné operácie	– reverzné operácie	–	3 mesiace	mesačne	štandardný tender
Dolaďovacie operácie	– reverzné operácie – devízové swapy	– devízové swapy – termínované depozitá – reverzné operácie	neštandardizované	nepravidelne	rýchly tender/ bilaterálne obchody
	– definitívne nákupy	– definitívne predaje	–	nepravidelne	bilaterálne obchody
Štrukturálne operácie	– reverzné operácie	– emisia dlhových certifikátov	štandardizované/ neštandardizované	pravidelne/ nepravidelne	štandardný tender
	– priame nákupy	– priame predaje	–	nepravidelne	bilaterálne obchody
Stále facility					
Hraničné refinančné facility	– reverzné operácie	–	cez noc	prichádza do úvahy na základe iniciatívy obchodných partnerov	
Depozitné facility	–	– termínované depozitá	cez noc	prichádza do úvahy na základe iniciatívy obchodných partnerov	

Prameň: Die einheitliche Geldpolitik im Euro-währungsgebiet. Allgemeine Regelungen und Verfahren des Eurosystems. ECB, apríl 2002, s. 7.

o EÚ a v článku 2 Štatútu ESCB. Pre používanie PMR platia jednotné podmienky v celej eurozóne. Plnenie PMR by malo prispieť k stabilizácii úrokových sadzieb, vytvoreniu štrukturálnej likvidity, ako aj k jej rozšíreniu na peňažnom trhu.

Povinnosti vytvárať PMR podliehajú všetky úverové inštitúcie a pobočky so sídlom v eurozóne, ktorých materská spoločnosť nemá v nej sídlo. ECB vystavuje a vedie zoznam týchto inštitúcií, ale aj inštitúcií, ktoré sú od tejto povinnosti oslobodené na základe vopred stanovených kritérií. Môže ísť o rôzne špeciálne inštitúcie, ktoré nevykonávajú žiadne bankové funkcie v konkurencii s inými bankami alebo o inštitúcie, ktorých vklady sú určené na národné prípadne medzinárodné rozvojové programy.

Záver

Tento príspevok predstavuje Európsky systém centrálnych bánk ako dvojestupňový systém, ktorý pozostáva z Európskej centrálnej banky a z národných centrálnych bánk. Má dvojúrovňovú organizačnú štruktúru, pri ktorej ESCB zastrešuje spoločnú existenciu ECB a národných centrálnych bánk. ECB má právnu subjektivitu, ktorá umožňuje realizovať ciele a úlohy menovej politiky a využívať menové inštrumentárium na ich dosiahnutie.

Na dosiahnutie cieľov má ESCB k dispozícii celý rad menovo-politických nástrojov, ku ktorým patria operácie

na voľnom trhu, poskytovanie stálych facilit a vytváranie povinných minimálnych rezerv a ďalšie. Ich cieľom je ovplyvňovanie trhových úrokových sadzieb a likvidity v bankovom systéme a usmerňovanie menovej politiky. Rozhodovaciu právomoc má ECB, ale realizácia je v kompetencii národných centrálnych bánk.

V súvislosti so vstupom SR a ďalších krajín do Európskej únie je nevyhnutné analyzovať vývoj tohto inštitucionálneho systému, cieľov a nástrojov menovej politiky s prihliadnutím na úlohy a možnosti vhodného začlenenia sa do ESCB.

Literatúra :

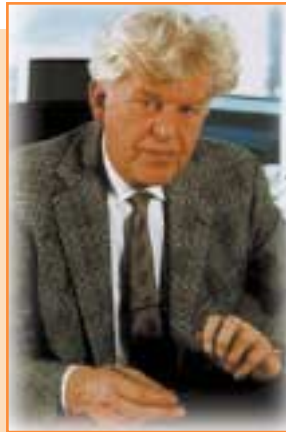
1. Economic and Monetary Union, Compilation of Community legislation. European Communities, 1999.
2. The stability oriented policy strategy of the Eurosystem. ECB, Monthly Bulletin, január 1999.
3. Indizes zur Messung der Kerninflation im Euro-Währungsgebiet. ECB, Monthly Bulletin, júl 2001.
4. Die einheitliche Geldpolitik im Euro-Währungsgebiet. Allgemeine Regelungen und Verfahren des Eurosystems. ECB, apríl 2002.
5. The monetary policy of the ECB 2004. ECB, jún 2003.
6. Komínková, Z.: Miesto peňažných agregátov v menovej politike Európskeho systému centrálnych bánk. IMFS NBS, 2000.

WILLEM FREDERIK DUISENBERG

Elena Kohútiková, viceguvernérka
 Národná banka Slovenska

„Je čas povedať zbohom. Po viac ako piatich rokoch kormidlovania ECB na šírych moriach je čas, aby som sa vrátil do prístavu a zakotvil v tichších vodách.

... Bezpochyby bolo posledných päť rokov vrcholom mojej kariéry. Bolo mi ctou a výsadou byť prvým prezidentom Európskej centrálnej banky, byť poverený úlohou vypestovať, chrá-

niť a starať sa o mladú európsku menu. V Európe sa písala história a ja som bol v samom srdci tohto diania. Nemohol by som si želať viac. V nasledujúcich rokoch bude história sudcom nášho úspechu alebo zlyhania. Dúfam, že bude milosrdná...“ (Wim Duisenberg na slávnostnej večeri Rady ECOFIN-u usporiadanej na jeho počesť 29. októbra 2003 v Benátkach.)

Životopis:

Priezvisko: Duisenberg
 Meno: Willem Frederik
 Dátum narodenia: 9. júl 1935
 Miesto narodenia: Heerenvveen, Holandsko
 Stav: ženatý

Vzdelanie:

1954 Gymnázium
 1961 Groningenská univerzita, Holandsko, akademický titul, odbor: ekonometria, špecializácia: medzinárodné ekonomické vzťahy
 1965 Groningenská univerzita, titul doktor filozofických vied, Holandsko, téma dizertačnej práce: ekonomické dôsledky odzbrojenia

Pracovná kariéra:

1961 – 1965 odborný asistent, Groningenská univerzita
 1965 – 1969 Medzinárodný menový fond, Washington
 1969 – 1970 poradca bankovej rady De Nederlandsche Bank (centrálna banka Holandska)
 1970 – 1973 profesor makroekonómie, Amsterdamská univerzita
 1973 – 1977 minister financií, Holandsko
 1977 – 1978 poslanec parlamentu za stranu Partij van de Arbeid (socialistická strana)
 1978 – 1981 člen a zástupca predsedu Správnej rady Rodobank, Holandsko
 1981 – 1982 riaditeľ De Nederlandsche Bank
 1982 – 1997 prezident De Nederlandsche Bank
 1997 – 1998 prezident Európskeho menového inštitútu
 1998 – 2003 prezident Európskej centrálnej banky

Iné funkcie:

- predseda Správnej rady a prezident Banky pre medzinárodné zúčtovanie, Bazilej (január 1988 – december 1990 a január 1994 – január 1997)
- člen Rady patrónov Európskej asociácie pre bankovú históriu, Frankfurt, od r. 1990)
- člen Rady riaditeľov Banky pre medzinárodné zúčtovanie, Bazilej (január 1982 – jún 1997)
- predseda Výboru guvernérov centrálnych bánk členských štátov EHS (január – december 1993)
- člen Rady Európskeho menového inštitútu (január 1994 až jún 1997)
- guvernér Medzinárodného menového fondu, Washington (január 1982 – jún 1997)
- predseda Holandského inštitútu pre rakovinu (od júna 1997)

Vyznamenania:

Holandsko: Komandér Oranžsko-nassauského rádu
 Holandsko: Komandér Rádu holandského leva
 Luxembursko: Veľký kríž Rádu za zásluhy
 Švédsko: Komtur Veľkého kríža Kráľovského rádu Polárnej hviezdy
 Senegal: Veľký kríž Rádu za zásluhy
 Belgicko: Veľký kríž Kráľovského rádu
 Portugalsko: Čestný doktorát Novej lisabonskej univerzity
 Francúzsko: Komandér Čestnej légie
 Nemecko: Veľký kríž prvej triedy Rádu za zásluhy
 Taliansko: Rytier Rádu veľkého kríža za zásluhy
 Rakúsko: Veľké čestné vyznamenanie v zlate – so stuhou za zásluhy pre Rakúsku republiku

Duisenberg – keynesovec

Wim Duisenberg sa narodil v severnej provincii Holandska – vo Frieslande. Zaujímavosťou je, že aj jeho predchodca na poste guvernéra Holandskej centrálnej banky Jelle Zijlstra pochádzal z tohto regiónu, ktorého obyvatelia sú v Holandsku považovaní za tvrdohlavých ľudí. Namiesto je ešte spomenúť, že Holandsko malo za posledných päťdesiat rokov iba troch guvernérov. Ani pre Wima Duisenberga obdobie, počas ktorého stál na čele Holandskej centrálnej banky nebolo krátkou epizódou – guvernérsky post zastával celých pätnásť rokov.

Po štúdiách na Groningenskej univerzite v Holandsku pôsobil mladý Duisenberg ako odborný asistent a v roku 1965 mu bol udelený titul doktor filozofických vied. Témou jeho dizertačnej práce boli ekonomické dôsledky odzbrojenia. Na akademickej pôde sa dlho nezohrial a na štyri roky prijal pracovnú ponuku v Medzinárodnom menovom fonde vo Washingtone. Po návrate z Ameriky bol krátky čas najskôr poradcom bankovej rady v Holandskej centrálnej banke, neskôr v roku 1970 mu bol udelený titul profesor makroekonómie na

Duisenberg – monetarista – otec tvrdého guldenu

Zavŕšením názorovej kryštalizácie premeny Duisenberga bol rok 1975 a jeho návrh obmedziť rast vládnych výdavkov vo výške jedného percenta HDP ročne a dostať tak krajinu z krízy začať v roku 1973. Aj keď sa to snažil prezentovať ako nástroj sociálno-demokratickej hospodárskej politiky, začínal byť čoraz častejšie označovaný za konzervatívca v socialistickej vláde. Tento revolučný návrh sa mu nepodarilo presadiť a o pár rokov neskôr sa Holandsko topilo v rozpočtovej kríze a rastúcej inflácii, ktorej chcel Duisenberg týmto opatrením predísť. Tento jav vstúpil do histórie pod názvom „holandská choroba“. Vláda, ktorej bol členom, padla v roku 1977 a z Duisenberga sa nakrátko stal poslanec holandského parlamentu a následne pôsobil štyri roky ako člen správnej rady Rodobank. Duisenbergova chvíľa prišla v roku 1982, keď jeho krajan z Frieslandu – prezident Holandskej centrálnej banky Jelle Zijlstra – išiel do dôchodku a Duisenberg bol menovaný za jeho nástupcu. Holandsko sa zmietalo vo fiškálnom deficite vo výške desiatich percent HDP. Novozvolená vládna garnitúra musela znížovaním výdavkov siahnuť po nepopulárnych rozpočtových obmedzeniach na zníženie fiškálneho deficitu, ktoré Duisenberg už ako minister financií, ale predovšetkým ako poslanec navrhoval. Fiškálna konsolidácia prebiehala pomaly a v polovici 80-tych rokov krajina stále dosahovala deficity nad 5 percent HDP. Medzi politickými predstaviteľmi začal panovať blahodarný pocit z dosiahnutých výsledkov, jedine Duisenberg prejavoval

Amsterdamskej univerzite. Duisenberg sa stal jedným z najmladších profesorov v Holandsku. V tom čase bol relatívne mladý Wim Duisenberg zástanca keynesovstva. V rokoch 1973 – 1977 mohol svoje teoretické poznatky aplikovať vo funkcii ľavicovo orientovaného ministra financií v holandskej vláde, kde reprezentoval sociálno-demokratickú stranu. Keynesovstvo rozkvitilo – „deficit spending policy“ bolo čarovným slovíčkom pre všetky makroekonomické nerovnováhy a namiesto nastoľovania vyváženej makroekonomickej politiky takmer všetky štáty západnej Európy budovali „sociálny štát blahobytu“. Počas ropnej krízy – po tom, ako niekoľkonásobne stúpli ceny pohonných látok – Duisenberg navrhoval refundáciu nákladov za pohonné hmoty vo výške 10 guldenov pre každého občana Holandska. Cieľom tohto na dnešnú dobu nepochopiteľného opatrenia bolo zachovať kúpnu silu holandského obyvateľstva a prostredníctvom verejných výdavkov stimulovať dopyt domácností. V konečnom dôsledku sa tento plán nepodarilo presadiť a Duisenberg začínal prehodnocovať svoje postoje k praktickej realizácii hospodárskej politiky.

nespokojnosť a vyzýval vládu Ruuda Lubbersa, aby pokračovala vo fiškálnej konsolidácii. Ruud Lubbers bol dlhodobo ministerským predsedom Holandska a nemal najlepšie vzťahy s prezidentom centrálnej banky. Na jeho adresu sa raz ironicky vyjadril, že „Duisenbergove varovania sú predpovedateľné asi ako to, že na jeseň padajú listy zo stromov.“

V marci roku 1983 bol nový prezident Holandskej centrálnej banky vystavený prvej veľkej skúške. Európsky systém výmenných kurzov prežíval ďalšiu krízu, ktorá pre Holandsko vyústila do devalvácie holandského guldenu voči nemeckej marke o dve percentá. Toto rozhodnutie holandskej vlády sa neprijímalo ľahko, hlavne pri otvorenom nesúhlase Wima Duisenberga a nemeckého ministra financií Onno Rudinga. Následky nenechali na seba dlho čakať. Celé desaťročie sa Holandsko muselo vyrovnávať s vyššími úrokovými mierami ako Nemecko. Na tomto príklade bolo vidno, ako môže mať chvíľkové zaváhanie pri závažných rozhodnutiach niekoľkoročné negatívne dopady pre celú krajinu. Úrokové sadzby sa stali rozhodujúcim nástrojom pri zachovávaní stability novodohodnutej centrálnej parity. Na druhej strane sa mohlo Holandsko tešiť nízkej inflácii, ktorú „dovážalo“ od svojho najvýznamnejšieho obchodného partnera Nemecka, a v neposlednom rade sa urýchlila fiškálna konsolidácia a krajina už nebola známa „holandskou chorobou“, ale „holandským zázrakom“. Nadnesene dnes môžeme konštatovať, že Duisenberg riadil menovú politiku krajiny, ktorej mena bola jedna z najstabilnejších na svete. Po zjednotení Nemecka začal gulden posilňovať, čoho dôsled-

kom bolo, že holandské úrokové sadzby klesli pod úroveň nemeckých.

Duisenberg veril, že podobné ozdravné kroky môžu prispieť celej Európe. Aj keď uznával, že 11 krajín, ktoré mali kreovať Európsku úniu a jednotnú menu euro, netvorilo práve optimálnu menovú zónu, varoval zároveň pred preceňovaním tohto kritéria. Na argument, že európsky pracovný trh je veľmi rigidný a nezodpovedá podmienkam jednotnej meny odpovedal, že v Európe je treba zaviesť hlboké štrukturálne reformy a euro by ich malo len urýchliť. Podporoval Pakt stability a rastu ako podmienku nielen fiškálnej konsolidácie a menovej stability, ale aj štrukturálnych reforiem.

Duisenberg na európskej scéne

V roku 1997 bol Wim Duisenberg zvolený za prezidenta Európskeho menového inštitútu (EMI), ktorého úlohou bolo pripraviť zavŕšenie hospodárskej a menovej integrácie zavedením eura v členských štátoch EÚ. EMI bol priamym predchodcom Európskej centrálnej banky (ECB), dalo sa preto predpokladať, že aj prezident EMI sa priamo stane najvyšším mužom v ECB. Funkcia prezidenta ECB je jedna za najatraktívnejších pozícií v štruktúrach Európskej únie, ktorú nevidia priamo občania, ale je predmetom politickej dohody najvyšších predstaviteľov jednotlivých krajín. Duisenberg mal svojimi postojmi a skúsenosťami predstavovať záruku, že spoločná mena bude stabilná a Európska

centrálna banka bude nezávislá inštitúcia odolná vplyvom politiky. Jeho voľba však neprebíhala tak hladko, ako sa pôvodne očakávalo. Na summite v Bruseli v máji 1998 sa rozhodovalo o zavedení spoločnej meny. Bol to jeden z historických momentov európskej integrácie, kde sa dohodlo, že európska jedenásťka zavedie jednotnú menu k 1. 1. 1999. Toto slávnostné rozhodovanie trvalo pár minút. Bolo však zatienené iným bodom programu – dohodou o poste šéfa ECB. Jej hlavnými aktérmi boli francúzsky prezident Jacques Chirac, kancelár Helmut Kohl a holandský premiér Wim Kok. Francúzsky prezident s relatívne slabými právomocami na domácej politickej scéne ako jediný nepodporil Wima Duisenberga a navrhol protikandidáta – guvernéra francúzskej centrálnej banky – Jeana-Clauda Tricheta. Ak by sa hlasovalo o holandskom kandidátovi, proti by bolo Francúzsko. Ak by sa hlasovalo o francúzskom kandidátovi, proti by bolo Holandsko. Začalo sa špekulovať o treťom kandidátovi. Po dvanástich hodinách rokovania sa dohodlo, že formálne na osem rokov bude na post prezidenta ECB vymenovaný Wim Duisenberg. Zároveň však Duisenberg dobrovoľne odíde do dôchodku v polovičke funkčného obdobia. Toto obdobie bolo ohraničené plnohodnotným zavedením eura v eurozóne, to znamená potom, ako budú už v obehu aj eurové bankovky a eurové mince. Dôvodom tohto rozhodnutia nebol jeho vek, ani krehký zdravotný stav, nehovoriac o tom, že jeho americký kolega Alan Greenspan je o desať rokov starší. Podľa Maastrichtskej zmluvy je funkčné obdobie prezidenta ECB osem rokov, pričom Nemecko považovalo tento limit za absolútne najnižšiu akceptovateľnú hranicu. Tento kompromis, na základe ktorého Duisenberg súhlasil s odstúpením v polovici osemročného funkčného obdobia z kresla prezidenta ECB, čím mal umožniť nástup Francúza Jeana-Clauda Tricheta, vyvolal nevôľu médií – dokonca aj francúzskych. Denník Liberation si položil otázku „či bolo nevyhnutné ponížiť Wima Duisenberga tým, že ho v štýle najúbohejších moskovských vykonštruovaných procesov prinútili priznať, že je schopný zvládnuť len polovicu funkčného obdobia“. Dĺžka funkčného obdobia je jedným zo základných predpokladov nezávislosti centrálnej banky, pričom osemročné trvanie je výsledkom dohody z Maastrichtu. Porušenie tejto dohody úplne v počiatkoch existencie eura bolo jedným z prvých ťažkých kompromisov a aj nepochybne zlým signálom navonok, ktorý otváral otázku reálnej nezávislosti a kredibility Európskej centrálnej banky.

Koordinované zníženie úrokových sadzieb

Z času na čas, či už pred nástupom do funkcie prezidenta ECB alebo aj počas funkčného obdobia, sa obja-

vovali pochybnosti o správnej voľbe Wima Duisenberga na tento post. Trhy v období pred zavedením jednotnej meny euro už niekoľko mesiacov očakávali znižovanie sadzieb v Európe. Dôvodom bola obava z poklesu hospodárskeho rastu v Európe, ktorý bol do značnej miery vyvolaný ázijskou a ruskou finančnou krízou. Od polovice roku 1998 sa spoločensko-politická klíma domáhala zníženia sadzieb v Európe a možno práve táto skutočnosť zabrzдила rozhodovanie o zmene sadzieb z obáv pred podozrením z politických tlakov. Už v novembri 1998 zasadil Duisenberg všetkým kritikom a skeptikom presvedčivý „úder“. Účelovo skoorinoval rozhodnutie desiatich centrálnych bánk Európskej únie a zároveň zakladajúcich členov eurozóny a naraz spoločne znížili úrokové sadzby na úroveň troch percent. Duisenberg netajil radosť a spokojnosť nad týmto bezchybne skoorinovaným postupom. V interview pre Financial Times, ktoré poskytol v deň zníženia sadzieb, považoval tento krok za „vcelku senzačný“, s cieľom zabezpečiť hladký prechod na euro. Iba Antonio Fazio, guvernér centrálnej banky Talianska, nesúhlasil s týmto rozhodnutím a do poslednej chvíle sa snažil bojovať vyššími úrokovými sadzbami proti možným inflačným tlakom v Taliansku. Duisenberg nebol príliš nadšený jeho rozhodnutím neprípojiť sa ku koordinovanému zníženiu úrokových sadzieb (v Taliansku to bolo v tom čase 3,5 percenta), ale podľa neho to nemohlo naštříbiť a ani nenaštříbilo celý proces. Duisenberg prekvapil finančné trhy a aj všetkých kritikov, ktorí mu vyčítali až prílišnú zásadovosť pri presadzovaní protiinflačnej menovej politiky, tvrdiac, že ECB je pápežskejšia ako pápež pri presadzovaní cenovej stability a ortodoxnej menovej politiky. Vzдорovanie Talianska vydržalo však len krátko – do konca roku 1998. Od prvého januára 1999 všetkých jedenásť krajín EMU zaviedlo jednotnú úrokovú sadzbu tri percentá – a táto sadzba predstavovala zároveň „benchmark“ eurozóny na najbližšie obdobie. Nový prezident ECB chladnokrvne odmietal tvrdenie, že centrálna banka znížením úrokových mier konať pod tlakom stredolavicových vlád. Podľa neho bolo toto rozhodnutie dôsledkom obdobia miernej inflácie, ktoré vytvorilo podmienky na to, aby menová politika mohla hrať istú úlohu pri podpore hospodárskej obnovy v Európe. Tvrdil, že ak sa produkcia, inflácia a nezamestnanosť budú pohybovať rovnakým smerom, menová politika môže hrať určitú úlohu v stabilizácii výroby a raste zamestnanosti bez narušenia kritéria cenovej stability. Napriek tomu pôsobenie menovej politiky na rast a zamestnanosť je podľa Duisenberga veľmi limitované.

Na druhej strane oceánu si Alan Greenspan v tom čase počínal podstatne sebavedomejšie. Na jeseň 1998 v priebehu dvoch mesiacov ohlásil zníženie úrokových sadzieb v USA trikrát po sebe, čím dal jasne

najavo, že hospodársky rast zastáva významné miesto v menovo-hospodárskych cieľoch Federálneho rezervného systému. Jeho dlhoročné postavenie na poste guvernéra FED-u naplnené dôverou a skúsenosťou, mu dovoľovalo takto postupovať a nebrať ohľad na faktory nesúvisiace so sledovanými cieľmi.

Duisenbergovi spočiatku chýbal dostatok sebavedomia a skúseností a nepochybne potreboval určitý čas nato, aby sa vyrovnal so spôsobom rozhodnutia o jeho zvolení za prezidenta ECB, ktoré bolo tesné a na poslednú chvíľu. ECB nemohla konať unáhle, nemohla podľahnúť politickým tlakom a jej rozhodnutia museli byť transparentné.

Duisenberg zároveň riešil problémy vo vlastnej inštitúcii, ktorá budovala organizačno-technické zabezpečenie každodenného chodu banky. Zo slovenských skúseností vieme, aké komplexné, náročné a širokospektrálne je budovanie centrálnej banky. Podstatne väčšiu námahu však bolo treba vynaložiť pri hľadaní kompromisov, nesúvisiacich s rôznorodými národnými záujmami, ktoré boli zastúpené v rôznych úrovniach štruktúr ECB. Predstavitelia národných bánk, ktorí tvoria 11 zo 17 členov Riadiacej rady, sľúbili, že sa pri rozhodovaní o úrokových sadzbách zrieknu národných záujmov a budú uprednostňovať záujmy eurozóny ako celku. Duisenberg musel stmelovať záujmy všetkých krajín eurozóny, ktoré sa nachádzali v rôznych fázach hospodárskeho cyklu.

Bilancovanie

Hodnotiť výsledky Duisenbergovej práce na poste šéfa Európskej centrálnej banky nie je jednoduché. Riešil otázky organizačno-technického a personálneho charakteru dovedy bezprecedentného rozmeru v náročnom politickom, hospodárskom a historickom kontexte. Jediná vec, ktorá bola v súvislosti s ECB od začiatku jasná, bol primárny cieľ ECB, ktorým je cenová stabilita. Jej výklad, praktická realizácia a použitie adekvátnych nástrojov však boli zahalené rúškom tajomstva. Faktom však je, že euro bolo pevne zavedené ako svetová mena a dnes bez ostychu konkuruje americkému doláru. Inflácia v eurozóne osciluje okolo dvoch percent, čo je v súlade so zadefinovaným cieľom ECB, aj keď kritici spoločnej menovej politiky tvrdia, že pôvodne bol stanovený cieľ inflácie v rozpätí od nula do dvoch percent a až po jeho nesplnení sa ustanovil na úrovni „okolo dvoch percent“. Prírodné, nie všetci majú z protiinflačnej politiky ECB radosť a kritici tvrdia, že ECB by mala razantnejšie reagovať na klesajúci hospodársky rast v eurozóne znižovaním úrokových sadzieb. Súčasná menová politika nevyhovuje Nemecku, ktoré sa v posledných rokoch zmieta na hranici pozitívneho hospodárskeho rastu a Duisenberg bol

hlavne preto často terčom kritiky; na druhej strane napríklad Írsko alebo Španielsko – krajiny s najdynamickejším rastom národného hospodárstva – môžu ešte viac ťažiť zo súčasnej úrovne úrokových sadzieb, a tak akcelerovať proces dobiehania.

Rozhodnutia Riadiacej rady ECB boli často podrobné cielené kritike a tlaku devízových trhov. Podľa nich sa nie vždy dá predvídať rozhodnutie o zmenách úrokových sadzieb, čím sa im zdá menová politika ECB málo transparentná. Podstatne častejšie vedia trhy predvídať rozhodnutia amerického FED-u. Ťažko hľadať dôvody, prečo devízové trhy nie dostatočne presne vedia odhadnúť vývoj rozhodnutí ECB. Jednou z príčin môže byť krátkosť existencie ECB, ktorá neposkytuje dostatok predchádzajúcich skúseností na to, aby trhy vedeli správne odhadnúť správanie a rozhodovanie Riadiacej rady ECB. Takisto samotná Riadiaca rada prechádza priebežnou rekonštrukciou jej obsadzovania, pričom súhra vzájomného ovplyvňovania jednotlivých členov a voľba konečného rozhodnutia je nepochybne pri každej zostave Riadiacej rady odlišná. Do určitej miery aj v tom tkvie nezávislosť tejto inštitúcie, že aj napriek očakávaniam vie vždy zväziť aktuálnu ekonomickú situáciu v celom euroregióne a prijať adekvátne rozhodnutia, ktoré v rovnakej miere vyhovujú, ale aj nevyhovujú jednotlivým aktérom hospodárskej politiky tej-ktorej národnej vlády.

Ako vidí svoje pôsobenie sám prvý prezident ECB? Podľa Duisenberga je jeho najväčším prínosom vo funkcii prezidenta ECB hladké a bezproblémové zavedenie eura a jeho akceptovanie európskym obyvateľstvom. V jednom rozhovore priznal, že „prípravy boli rozsiahle a ani sama ECB nepočítala s tak hladkým priebehom“. Na riešenie potenciálnych problémov pri zavádzaní spoločnej meny mala ECB pripravených takmer tridsať krízových scenárov, z ktorých ani jeden nebolo treba použiť.

Druhým najväčším úspechom Wima Duisenberga je nepochybne už spomínané zladenie všetkých národných záujmov na pôde Riadiacej rady ECB. Docenenie tohto faktu znásobuje súčasná situácia v hľadaní konsenzu v rôznych otázkach na pôde Európskej komisie. Aj sám Duisenberg je voči niektorým krokom na ceste zavedenia eura kritický a sebakritický. Bol sklamaný, že sa nepodarilo obyvateľstvu jasne sprostredkovať správu, že euro bolo v eurozóne zavedené už v roku 1999. Väčšinou politici spájali zavedenie eura až s jeho hotovostným zavedením v roku 2001. Na otázku, kedy sa euro stane rezervnou menou, Duisenberg odpovedal, že to môže byť päť, ale aj desať rokov. „Neviem“, povedal. Doláru trvalo 60 rokov, kým nahradil vo funkcii svetovej rezervnej meny britskú libru. Predpokladal, že euro si zabezpečí svoju pozíciu vo svete omnoho skôr.

Wim Duisenberg ako osobnosť

Wim Duisenberg, kvalifikovaný ekonóm, nebol vždy tvrdým mužom ako dnes. Podobne ako iní z jeho generácie začínal ako stúpenec keynesovskej ekonomie stavajúcej na silnej vláde. Ako mladý akademik sa vo svojej doktorskej práci venoval téme ekonomických dôsledkov odzbrojenia. Sociálny demokrat, podobne ako mnoho jeho rovesníkov, bol rozčarovaný z keynesovstva, keď zamestnanosť a inflácia začali rásť postupne v celej Európe. Krok za krokom stále viac inklinoval k monetarizmu, ktorý sa stal populárnym začiatkom 80-tych rokov, teda v období, keď nastúpil do čela holandskej centrálnej banky. Myšlienok principiálnej menovej politiky sa držal i na svojom poste prezidenta Európskej centrálnej banky.

Aký bol Duisenberg ako osoba, manažér, diplomat? Tento relatívne vysoký Holanďan s charakteristicky šedivou ofinou bol niekedy považovaný za prototyp typicky konzervatívneho centrálneho bankára. Bol húževnatý, ale pokiaľ ide o zachovanie cenovej stability, najbližší spolupracovníci ho považovali až za príliš tvrdohlavého. Bol rozvážny, nepanikáril. Panika je pre centrálneho bankára asi jedna z najhorších vlastností, ktoré mu môžu výrazne sťažovať voľbu správneho rozhodnutia. Bol dobrý komunikátor v zmysle „načo zbytočne hovoriť, keď netreba“. Zdôrazňoval nevyhnutnosť komunikovať s externým odborným a laickým prostredím, avšak opäť nerád zachádzal príďaleko. Nepodporoval zverejnenie záznamov z Riadiacej rady ECB a ani rozpis hlasovania jednotlivých jej členov, čo mu jeho kritici často a veľmi radi vytýkali. Považoval to za možný zárodok rizík nepodložených očakávaní, odhadov a z toho plynúcich špekulácií, ktoré v konečnom dôsledku pôsobia destabilizujúco na finančné trhy a na stabilitu meny. Niekedy hovoril príďlho, ale nepovedal veľa. Wim Duisenberg bol prvým prezidentom Európskej centrálnej banky a nastavil latku kvality a štandardu na tento post.

Wim Duisenberg bude mať v júli 69 rokov, je vitálny, má mladú manželku. Aj keď je považovaný za veľmi konzervatívneho centrálneho bankára, medzi jeho pravidelné záľuby patrí golf, rád trávi dovolenku na juhu Francúzska vo svojej prázdninovej vilke. Priatelia a kolegovia poznajú aj jeho zmysel pre humor a neoddeliteľnou súčasťou Wima Duisenberga sú cigarety, ktoré si zapaluje jednu od druhej.

Pri nástupe do kresla prezidenta ECB bolo okolo Wima Duisenberga až priveľa politických sporov. Pri jeho odchode môže vládnuť spokojnosť, vydláždžená tvrdou prácou, ale i úspechmi. Duisenberg ukázal, že všetky pochybnosti a politické šarvátky boli neodôvodnené. Nadnesene môžeme konštatovať, že zodpovedne slúžil svojmu poslaniu. Neraz sa pritom dostal i do

paľby kritiky politikov, ktorí – ako to už býva – sa z času na čas pokúšajú oslabiť nezávislosť podobných inštitúcií. Tak napríklad aj po teroristických útokoch v USA, keď ministri financií členských štátov EÚ žiadali náležité opatrenia v menovej politike, ostal Duisenberg verný svojim cieľom. Jeho typická odpoveď na otázku, ako vlastne dokáže odolať neustálemu tlaku politikov na znižovanie úverových sadzieb znela: „Počúvam ich, ale neposlúcham.“ V deň svojich 68. narodenín, 9. júla 2003, oznámil oficiálne odstúpenie z funkcie prezidenta ECB, ktoré ministri financií neprijali a požiadali ho o zotrvanie v úrade. O jeho formáte svedčí i to, že keď nebolo jasné, či nový prezident ECB J. C. Trichet bude môcť v určenom čase prevziať túto funkciu, Duisenberg neváhal a prisľúbil, že počká, kým sa záležitosť dá do poriadku.

Na záver možno skonštatovať, že euro úspešne existuje, nedôvera je stále menej, inflácia je na udržateľnej úrovni a Riadiaca rada ECB bez ťažkostí funguje. Pri jeho odchode z funkcie však panoval stále silnejší konsenzus, že tento priamočiary Holanďan vstúpil do dejín ako správny človek na správnom mieste v správnom čase. Za taký úspešný štart ECB si Duisenberg od Európy jednoznačne zaslúži vďaka...

Duisenbergovo poslanstvo

Duisenberg si bol vedomý, že ekonomika eurozóny potrebuje rásť v súlade s Lisabonskou stratégiou. „Stabilita a rast idú ruka v ruku. Ale pre rast máme stratégiu, dobrú stratégiu, dohodnutú v Lisabone. Dosiahli sa niektoré úspechy. Nemusím vám hovoriť, že zostáva ešte veľa práce. Opakovane ste to sami povedali. Tieto správne slová sa musia stať skutkami, a to čo najskôr, pretože čas sa kráti. Je zbytočné mať správnu diagnózu, keď neužijete lieky na vyliečenie choroby.“

„Ministri financií krajín Európskej únie by mali striktno dodržiavať rozpočtové pravidlá Paktu stability a rastu. Inak riskujú nebezpečnú stratu dôvery v EMU. Pakt stability a rastu nie je len dohoda medzi vládami, je to dohoda s každým jednotlivým občanom eurozóny. Každý z nich by bol ohrozený stratou menovej suverenity“. Všetky tieto myšlienky predniesol odchádzajúci, historicky prvý prezident Európskej centrálnej banky Wim Duisenberg na slávnostnej večeri Rady ECOFIN poriadanej na jeho počesť 29. októbra 2003 v Benátkach.

Po piatich rokoch na čele Európskej centrálnej banky odovzdal žezlo prezidenta do rúk svojho nástupcu – Jeana-Clauda Tricheta...

Namiesto záveru

„Je čas povedať zbohom... Za posledných niekoľko týždňov sa ma viac ľudí pýtalo, ako sa cítim pred odchodom do dôchodku. Povedal som im, že moje pocity sú zmiešané. Jedna moja polovica, súkromná osoba Wim Duisenberg, si praje, aby som už bol na dôchodku. Ale pre moju druhú polovicu, centrálného bankára Wima Duisenberga, bude odchod ťažší.“ (W. Duisenberg, Benátky 29. októbra 2003)

Použitá literatúra:

1. Bruno de Haas, Cees van Lotringen: Wim Duisenberg, Van Friese volksjongen tot Mr. Euro, Uitgeverij Business Contact, Amsterdam, 2003.
2. Kakes, Jan: Monetary Transmission in Europe, The Role of Financial Markets and Credit, MPG Books Ltd, Bodmin Cornwall, 2000.
3. Hilbers, Paul: Financial Sector Reform and Monetary Policy in the Netherlands, February 1998, IMF Working Paper.
4. Robert-Paul Berben, Jan Marc Berk: Requirements for successful currency regimes: the Dutch and Tai experiences, Kobe Research Project, May 2002.
5. Janssen, Roal: Wim Duisenberg – Will he be the EU's first central banker? In Europe, December/January 1996 – 1997, s. 15.
6. Janssen, Roel: Wim Kok and Wim Duisenberg, In Europe, February 1994, s. 37.
7. Munchau, Wolfgang: Comment & Analysis: The ECB's hard man, In Financial Times 17. 10. 1998, s. 13.
8. Peter Norman: Bundesbank denounces „toothless“ pact, In Financial Times 28. June. 1997.
9. Barber, Lionel: Captain of the euro. In Europe, June/1998, s. 14.
10. Echikson, William: Battle set over who will be Europe's Greenspan, In Christian Science Monitor, 11. 12. 1997, s. 6.
11. Survey – World Economy and Finance: Wim Duisenberg, In Financial Times 2. October. 1998, s. 10.
12. A question of motive, In Economist: Section: Leaders, 30. 9. 1995 s. 16.
13. Wim Duisenberg – uznávaný stabilizačný expert, In Biatec, máj 1999.
14. Príhovor W. Duisenberga pri preberaní nemeckého vyznamenania: Veľký kríž prvej triedy Rádu za zásluhy, 24. 7. 2002, European Central Bank, Press and Information Division, Frankfurt am Main.

SPOLOČNÝ ROZPOČET A STREDNODOBÝ FINANČNÝ VÝHLAD EURÓPSKEJ ÚNIE

Ing. Emília Zimková, PhD.

Fakulta financií, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Operatívne financovanie Európskeho spoločenstva je založené na ročnom rozpočte Európskej únie. Jeho schvaľovanie by mohlo byť vzhľadom na početnosť Európskej únie a rôznorodé záujmy jednotlivých krajín príliš komplikované. Preto je rozpočtovanie v Európskej únii založené na rešpektovaní strednodobého finančného výhľadu (financial outlook). Ten stanovuje priority v spoločných aktivitách, ktoré boli na Európsku úniu prenesené prostredníctvom tzv. primárnej legislatívy¹ a maximálne limity financovania týchto priorít. V roku 1999 bol vymedzený finančný výhľad na obdobie rokov 2000 – 2006, ktorého novou črtou bolo určenie výdavkov pre predvstupovú pomoc kandidátskym krajinám. Vznikol dohodou Európskej komisie, Rady Európskej únie a Európskeho parlamentu a stanovil zásadu, že maximálna výška výdavkov spoločného Európskeho rozpočtu nepresiahne 1,27 % hrubého národného produktu členských krajín Európskej únie. V skutočnosti Európsky rozpočet nikdy túto výšku nedosiahol. Po rozhodnutí o prijatí 10 kandidátskych krajín za členské v decembri 2002 v Kodani, sa tento finančný výhľad upravil o sumy vynegociované v rámci prístupových rokovaní a je platný v súčasnosti. Európska komisia 10. februára 2004 zverejnila finančný a politický výhľad Európskej únie na roky 2007 – 2013. Jeho schválenie Radou Európskej únie a Európskym parlamentom sa predpokladá v polovici roka 2005. Cieľom nasledujúceho príspevku je špecifikovať odlišnosti národných rozpočtov a spoločného rozpočtu Európskej únie, poukázať na genézu vývoja jeho príjmov i výdavkov, priblížiť etapy zostavovania ročného rozpočtu Európskej únie a pomenovať hlavné priority, ktoré Európska únia bude financovať v období rokov 2007 – 2013.

Odišnosti národných rozpočtov od spoločného rozpočtu Európskej únie

Národné rozpočty jednotlivých členských krajín sa líšia od spoločného rozpočtu Európskej únie predovšetkým:

1. Veľkosťou – štátne rozpočty členských krajín vo vzťahu k hrubému národnému produktu (HNP) bežne dosahujú 40 % a vyšší podiel. Veľkosť podielu rozpočtu Európskej únie na hrubom národnom produkte Európskej únie nesmie v rokoch 2000 – 2006 prekročiť hranicu 1,27 %.

2. Vyrovnanosťou – štátne rozpočty členských krajín bývajú navrhované ako deficitné rozpočty, rozpočet Európskej únie musí byť vždy vyrovnaný.

3. Zameraním výdavkov – podstatné výdavky národných rozpočtov smerujú do sociálnej oblasti, výdavky rozpočtu Európskej únie smerujú predovšetkým do spoločnej poľnohospodárskej politiky a štrukturálnych operácií.

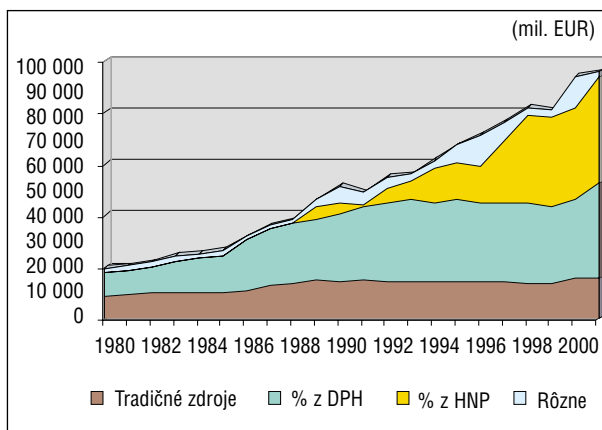
4. Zdrojmi príjmov – príjmy štátnych rozpočtov členských krajín sú daňové a nedaňové, spoločný rozpočet má presne stanovené a limitované zdroje príjmov:

- clá a colné poplatky – sú uvalené na dovoz

z nečlenských krajín na základe spoločného colného sadzovníka (Common Customs Tariff),

- poľnohospodárske poplatky – sú uvalené na dovoz poľnohospodárskych produktov z nečlenských krajín,
- podiel na príjme z dane z pridanej hodnoty (DPH) v jednotlivých členských krajinách (približne 1,4 % z DPH),
- podiel na HNP jednotlivých krajín (podľa stupňa ekonomickej prosperity, max. 1,2 % z HNP).

Graf 1 Vývoj príjmov spoločného rozpočtu Európskej únie

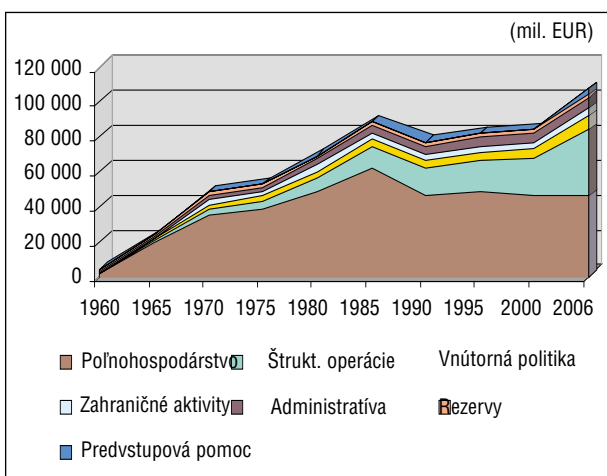
Európskeho spoločenstva (niekedy nazývaná aj Zmluva o Európskej únii – 1992), ktorá bola zmenená zmluvou z Amsterdamu (1999) a Zmluvou z Nice (2001). K primárnej legislatíve Európskej únie ďalej patrí Jednotný európsky zákon (1986), Zákony o pristúpení nových členských štátov (1972, 1979, 1985, 1994, 2002) a Zmluva o fúzii (1965).

¹ Primárnou legislatívou rozumieme: Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (1951), Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu a Zmluvu o založení Európskeho hospodárstva spoločenstva (1957). Táto zmluva bola v Maastrichte premenovaná na Zmluvu o založení

Graf znázorňujúci príjmy štátneho rozpočtu EÚ v priebehu uplynulých 20 rokov ukazuje, že objem tzv. tradičných zdrojov (clá a poľnohospodárske poplatky) zostal na približne rovnakej úrovni, ich podiel na celkových príjmoch v roku 2001 bol necelých 17 %. Postupne narastali príjmy z DPH a ich podiel v roku 2001 bol 38 %. Najdynamickejšie rástol podiel na HNP jednotlivých krajín, ktorý dosiahol 43 % a zdroj rôzne² predstavoval 2 % z celkových príjmov spoločného rozpočtu Európskej únie.

Graf 2 Vývoj výdavkov spoločného rozpočtu a strednodobý finančný výhľad Európskej únie

Graf vývoja výdavkov spoločného rozpočtu Európskej únie³ ukazuje, že podstatná časť z nich je použitá na financovanie poľnohospodárstva a bez reforiem v tejto oblasti nie je možné spoločné výdavky Európskeho spoločenstva podstatne znížiť. Druhou najväčšou skupinou výdavkov sú štrukturálne operácie.

Princípy zostavovania rozpočtu Európskej únie

Zostavovanie rozpočtu Európskej únie je založené na dvoch princípoch:

1. snaha o čo najefektívnejšie využitie prostriedkov, ktorá je podmienená reformou spoločnej poľnohospodárskej politiky a štrukturálnych operácií ako dvoch najväčších výdavkových položiek,
2. solidarita medzi jednotlivými štátmi, najmä z hľadiska naplňovania rozpočtu.

² V príjmoch pod označením rôzne sa nachádzajú napr. pokuty, ktoré jednotlivé členské krajiny platia ak porušia legislatívu Európskej únie, ako aj prebytky rozpočtu z predchádzajúcich rokov.

³ Graf do roku 2002 obsahuje skutočné údaje, údaje na roky 2003 – 2006 sú strednodobým finančným výhľadom.

Etapy zostavovania ročného rozpočtu Európskej únie

Etapy zostavovania ročného rozpočtu sa niekedy označujú ako životný cyklus rozpočtu. Postup pri navrhovaní a schvaľovaní rozpočtu je podobný ako v individuálnych krajinách. Celý rozpočtový proces zahŕňa štyri kalendárne roky.

Rok: R-1	
Január	Európske inštitúcie pripravujú svoje vlastné operačné rozpočty na nasledujúci rok R
Máj	Európska komisia na základe podkladov od jednotlivých inštitúcií prezentuje predbežný návrh rozpočtu (PDF – preliminary draft budget) na rok R
Júl	Rada EÚ prerokuje a doplní predbežný návrh rozpočtu na rok R
Október	Prvé čítanie rozpočtu v Európskom parlamente
November	Druhé čítanie Radou EÚ
December	Druhé čítanie rozpočtu v Európskom parlamente Predseda Európskeho parlamentu podpisom potvrdí schválenie rozpočtu na rok R
Rok: R	
Január až december	Európska komisia implementuje ročný rozpočet
Rok: R+1	
Január až november	Audítorsky dvor vykonáva finančnú kontrolu plnenia rozpočtu v roku R
November	Audítorsky dvor publikuje svoju ročnú správu
Rok: R+2	
Marec	Rada EÚ kontroluje výstupy Audítorskeho dvora a prijíma odporúčania pre Európsky parlament
Jar	Komisia Európskeho parlamentu pre kontrolu rozpočtu prerokuje výstupy Audítorskeho dvora a Rady EÚ a vykoná záverečné potvrdenie rozpočtu roku R pre Európsku komisiu

V priebehu celého roka 2003 sa pripravoval historický rozpočet 2004 rozšírenej Európskej únie. Druhým čítaním v Európskom parlamente bol schválený 18. decembra 2003. Celkový objem výdavkov bol schválený na úrovni 0,98 % hrubého národného produktu Európskej únie (99 724 mld. EUR). Celý cyklus jako rozpočtu sa skončí až v roku 2006.

Strednodobý finančný výhľad Európskej únie

Hlavným cieľom strednodobého finančného výhľadu je zachovanie finančnej disciplíny, teda zafixovanie

hornej hranice výdavkov rozpočtu. Ďalšími cieľmi sú zabezpečenie kontinuity plánovania výdavkov a napokon lepšia spolupráca inštitúcií zúčastňujúcich sa na rozpočtovom procese v Európskej únii. Rozpočtová disciplína bola nedostatočná v 80-tych rokoch (je to zrejmé aj z grafu o rozpočtových výdavkoch) a ročná tvorba rozpočtu bola veľmi obtiažna. Inštitúcie Európskej únie zodpovedné za financovanie spoločných aktivít⁴ sa dohodli na vypracovaní prvého strednodobého finančného výhľadu v roku 1988 na obdobie 5 rokov.

Doterajšie strednodobé finančné výhľady slúžili na financovanie Jednotného Európskeho Zákona (1988 až 1992 "Delors I Package"), implementáciu Maastrichtskej zmluvy (1993 – 1999 "Delors II") a rozšírenie Európskej únie (2000 – 2006 "Agenda 2000"). Obdobie týchto výhľadov sa pohybovalo od 5 (Delors I.) do 7 (Delors II, Agenda 2000) rokov. V súčasnosti sa aplikuje finančný výhľad do roku 2006.

Strednodobý finančný výhľad Európskej únie na roky 2000 – 2006 a jeho aktualizácia

V roku 1999 ako časť rokovania týkajúcej sa Agendy 2000 bol prijatý plán finančnej perspektívy na obdobie siedmich rokov (2000 – 2006). Tento finančný výhľad vymedzoval výšku príspevkov na rozšírenie Európskej únie o štáty strednej a východnej Európy bez ohrozenia hlavných priorít EÚ. Štrukturálne fondy EÚ v rokoch 2000 – 2006 sú jedným z hlavných nástrojov solidarity medzi Európanmi – napomáhajú tak vytváraniu pracovných miest, ako aj hospodárskemu rozvoju menej roz-

Strednodobý finančný výhľad Európskej únie v rokoch 2000 – 2006 vypracovaný v roku 1999 (percentuálne podiely)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Poľnohospodárstvo	44,50	45,82	46,28	46,36	45,82	45,34	45,44
Štrukturálne operácie ⁵	34,84	33,67	33,41	33,24	33,32	33,36	32,85
Vnútoraná politika	6,43	6,45	6,51	6,66	6,86	7,04	7,23
Zahraničné aktivity	4,93	4,87	4,84	4,87	4,94	5,00	5,05
Administratíva	4,94	4,91	4,98	5,11	5,28	5,43	5,59
Rezervy	0,97	0,94	0,67	0,43	0,43	0,43	0,41
Predvstupová pomoc	3,38	3,33	3,31	3,32	3,36	3,39	3,42
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

⁴ O spoločnom rozpočte rozhoduje Rada Európskej únie a Európsky parlament. Pripravuje a implementuje ho Európska komisia.

⁵ Štrukturálne operácie sú financované prostredníctvom Štrukturálnych fondov (Európsky fond regionálneho rozvoja, Európsky sociálny fond, Európsky usmerňovací a garančný fond v poľnohospodárstve a Finančný nástroj pre usmerňovanie rybolovu) a Kohézneho fondu.

vinutých regiónov investovaním do vzdelania a infraštruktúry.

Európska komisia⁶ prijala 11. februára 2003 návrh na úpravu finančného výhľadu na roky 2004 – 2006, aby splnila požiadavky vyplývajúce z rozšírenia, ktoré boli v decembri 2003 dohodnuté v Kodani. Tento návrh teda reflektuje proces začleňovania 10 nových členských štátov v rámci limitov dohodnutých pre 6 kandidátskych krajín v Berlíne v roku 1999.

Strednodobý finančný výhľad Európskej únie v rokoch 2003 až 2006 vypracovaný v roku 2003 (percentuálne podiely)

	2003	2004	2005	2006
Poľnohospodárstvo	43,93	44,02	43,39	43,93
Štrukturálne operácie	35,08	35,18	35,94	35,08
Vnútoraná politika	7,70	7,62	7,55	7,70
Zahraničné aktivity	4,51	4,43	4,37	4,51
Administratíva	5,31	5,36	5,41	5,31
Rezervy	0,39	0,39	0,38	0,39
Predvstupová pomoc	3,07	3,01	2,96	3,07
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00
Max. výška platieb ako % HNP	1,15	1,12	0,17	0,18
Max. výška platieb podľa Agendy 2000 ako % HNP	1,27	1,27	1,27	1,27

Stropy pre poľnohospodárstvo a štrukturálne fondy, vnútornú politiku a administratívu sa zvýšili o objem dohodnutý v Kodani. Vnútoraná politika obsahuje prostriedky ako „Schengen“ na dokonalejšiu kontrolu vonkajších hraníc, pre jadrovú bezpečnosť v Litve a na Slovensku, ďalšie na vybudovanie administratívy a inštitucionálnych štruktúr.

Strop pre predvstupovú pomoc zostal nezmenený. Komisia navrhuje postupné zvyšovanie objemu financií pre Bulharsko a Rumunsko. Z tejto položky bude od roku 2004 financovaný aj podporný program pre Turecko. Objem finančnej podpory sa zdvojnásobí do r. 2006.

Komisia má vypracovaný osobitný scenár, ktorý umožňuje zvýšiť rozpočtový strop v prípade, že sa nájde politické riešenie cyperskej otázky.

⁶ Komisárkou Európskej komisie pre finančné otázky je Michaele Schreyer (Nemecko).

Strednodobý finančný výhľad Európskej únie na roky 2007 – 2013

Európska komisia prezentovala 10. februára 2004 finančný a politický výhľad pre rozšírenú Európu na roky 2007 – 2013, ktorý podporí priority únie. Podľa Romana Prodiho hlavnými prioritami sú: udržateľný rozvoj, záujmy obyvateľov Európskej únie a posilnenie medzinárodnej pozície Európskej únie.

Udržateľný rozvoj: rast, súdržnosť a zamestnanosť. Rada Európskej únie v roku 2000 v Lisabone vytýčila

Viac ako inokedy je potrebné podporovať mobilitu obyvateľov Európy a cezhraničnú spoluprácu (CBC – cross border cooperation).

Európska únia vo svete. Rozšírená Európa musí hrať významnejšiu úlohu regionálneho lídra, ako aj globálneho partnera. Ako regionálny líder Európska únia preberie zodpovednosť aj za stabilitu v susediacom regióne. Ako globálny partner sa bude angažovať v obrane proti globálnym hrozbám. Rastie očakávanie, že politická váha Európy bude rásť spolu s jej ekonomickým významom.

Strednodobý finančný výhľad Európskej únie v rokoch 2007 – 2013 vypracovaný v roku 2004 (percentuálne podiely)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Udržateľný rozvoj	39	45	45	46	47	47	48
Prírodné zdroje	46	43	42	41	40	39	37
z toho poľnohospodárstvo	36	33	31	30	29	28	28
Vnútrotná politika	1	1	1	2	2	2	2
Zahraničná politika	9	9	9	9	9	10	10
Administratíva	3	3	3	3	3	3	3
Kompenzácie	1	0	0	0	0	0	0
Spolu	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Max. výška platieb ako % HNP	1,15	1,23	1,12	1,08	1,11	1,14	1,15
Max. výška plánovaných príjmov ako % HNP	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24	1,24

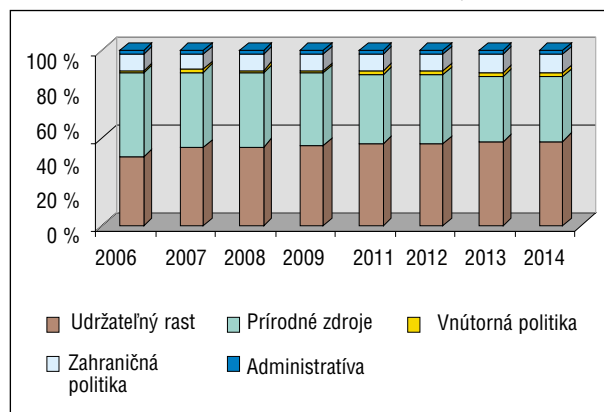
cieľ dobehnúť do konca desaťročia USA a Japonsko vo výskume a vedeckých technológiách. Preto je nevyhnutné posilniť vedu a vývoj, zvýšiť kvalitu vzdelávania a školení a investovať do konkurencieschopnosti podnikov v rámci vnútrotného trhu. Rast a konkurencieschopnosť sú hlavnými prioritami v rámci regionálnej politiky, základom ktorej je pomoc menej rozvinutým oblastiam Európy. Spoločná politika v oblasti rybolovu bude pokračovať v udržateľnom zužitkovaní zdrojov.

Komisia navrhla uskutočniť reálnu reformu spoločnej poľnohospodárskej politiky založenej na trhovom oceňovaní poľnohospodárskych produktov do roku 2013. Priame platby z oblasti poľnohospodárstva budú využívané vo vidieckych rozvojových programoch.

Záujmy obyvateľov Európskej únie. Rada Európskej únie v roku 1999 v Tampere vymedzila hlavné komponenty Európskeho modelu spoločnosti: sloboda, bezpečnosť a spravodlivosť. V súčasnosti sú v popredí otázky imigrácie, azylovej politiky, boja proti kriminalite a terorizmu, ktoré nemôžu byť adekvátne riešené na národnej úrovni. Rovnako nadnárodnú ochranu si vyžadujú prírodné katastrofy, zdravotné a ekologické krízy.

Ciele vytýčené v strednodobom finančnom výhľade Európskej únie na roky 2007 – 2013 môžu byť dosiahnuté s 27 člennou úniou bez zvýšenia hranice výdavkov. Celkové ročné platby by mali v roku 2013 dosiahnuť 143, 1 miliardy EUR, čo v rozšírenej Európe bude predstavovať 1,15 % hrubého národného produktu Európskej únie. V priemere počas sedemročného programovacieho obdobia budú výdavky rozpočtu Európskej únie predstavovať 1,14 % hrubého národného produktu Európskej únie. Príjmová časť spoločného rozpočtu Európskej únie bude Európskou komisiou zverejnená v lete 2004.

Graf 3 Finančný rámec Európskej únie na roky 2007 – 2013 (Ceny roku 2004)

⁷http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/03/1769|0|RAPID&lg=EN&display=

ETAPY ZAVEDENIA EURA V SR

RNDr. František Hajnovič, Ing. Zora Komínková, CSc., Ing. Marián Nemeč, CSc.
Národná banka Slovenska

V júli 2003 vláda SR a NBS prijali spoločný dokument Stratégia prijatia eura v SR. Vecný obsah a časové vymedzenie procesu prijatia eura je nevyhnutným základom pre konkretizáciu Stratégie a jej rozpracovanie do detailnejších postupov, ktoré povedú k zavedeniu eura v SR.

Sme si vedomí, že každé členenie celého procesu, ktorý začína dnešným stavom, teda obdobím, v ktorom sa začala diskusia o budúcom prijatí eura a dňom, keď jedinou platnou menou, ktorá je v obehú na Slovensku, bude euro a menovú politiku bude určovať Európska centrálna banka (ECB), je relatívne. Vychádzajúc zo skúseností krajín, ktoré týmto procesom už prešli (napríklad Fínsko¹, Francúzsko², Írsko³), alebo ho podrobne analyzovali (napríklad Švédsko⁴), môžeme hovoriť o piatich etapách prístupového procesu do eurozóny:

1. etapa: Od súčasnosti po vstup do ERM II.
2. etapa: Od vstupu do ERM II do rozhodnutia Rady Ecofin o členstve v menovej únii.
3. etapa: Prechodné obdobie od rozhodnutia Rady Ecofin po členstvo v menovej únii.
4. etapa: Členstvo v menovej únii s eurom v bezhotovostnom platobnom styku.
5. etapa: Zavedenie eura do hotovostného obehú.

Tento vývinový proces, prenesený na podmienky Slovenska, je bližšie špecifikovaný v nasledujúcom texte s tým, že predpokladáme technickú možnosť paralelného priebehu 4. a 5. etapy⁵. Časové rozloženie jednotlivých etáp má za úlohu rámcovo charakterizovať dobu potrebnú na uskutočnenie jednotlivých etáp, ako aj celého procesu prijatia eura v SR⁶.

¹ Pekkarinen, J. et al.: Finland and EMU. EMU Expert Working Group Report. The Prime Minister's Office, Publication 1997/26, október 1997, Helsinki.

² Neveu, N.: The Euro Cash Changeover in France: Assessment and Main Conclusions. Banque de France Bulletin Digest, No 107, november 2002.

³ National Changeover Plan in Ireland /www.irlgov.ie/.

⁴ Genberg, H. et al.: Managing Sweden's Transition to EMU. Graduate Institute of International Studies/Center for Business and Policy Studies, január 2000, Stockholm.

⁵ Vychádzame z toho, že časovo oddelené zavádzanie eura do bezhotovostného styku a hotovostného obehú (bankovky a mince) v krajinách eurozóny bolo čiastočne vynútené technickými faktormi (tlač peňazí), najmä však experimentálnym prostredím „veľkej

1. etapa:

Od súčasnosti po vstup SR do ERM II

V tejto etape Slovensko čakajú viaceré dôležité udalosti. Po prvé, v máji 2004 sa Slovensko stane členom Európskej únie. V ďalšom období prijme vláda SR rozhodnutie o vstupe do ERM II. Malo by sa tak stať až potom, keď bude zrejmé, že reformy umožnia, aby ostatné politiky podporovali ekonomickú, finančnú a menovú stabilitu a konvergenciu po vstupe do ERM II a udržateľné plnenie maastrichtských kritérií po vstupe do menovej únie. Vstup do ERM II by mal byť podnetom aj na začatie organizačno-technického zabezpečenia celého procesu prijatia eura v SR. V ERM II by sme mali zotrvať čo najkratšie. Jadrom rozhodnutia o vstupe do ERM II je určenie (dohodnutie) centrálnej parity, voči ktorej sa bude posudzovať kurzová stabilita po vstupe do ERM II.. Ekonomickým predpokladom tohto rozhodnutia je dosiahnutie takého stavu reformiem, najmä vo verejných financiách a na trhu práce:

- aby fiškálna politika a politika trhu práce podporovali ekonomickú, finančnú a menovú stabilitu počas fungovania v ERM II,
- aby bolo možné predpokladať, že v priebehu najbližších dvoch rokov od vstupu do ERM II sa do-

zmeny“. Pripomeňme, že zavádzanie eurobankoviek a mincí do obehú sa zrealizovalo vo všetkých 12 krajinách vrátane Grécka od 1. januára do 28. februára 2002, pričom Grécko vstupovalo do eurozóny s dvojročným časovým oneskorením. Z toho vyplýva, že obdobie bezhotovostného eura (4. etapa) trvalo v Grécku 1 rok (v ostatných krajinách eurozóny 3 roky). V krajinách, ktoré budú do eurozóny vstupovať koncom tejto dekády, predpokladáme fungovanie „napodobňovacieho“ efektu, ktorý okrem samotnej fyzickej existencie euroobeživa nielen zrýchli, ale aj zlacní celý proces prechodu na euro.

⁶ Prehľadným spôsobom je vzorový časový rámec prijatia eura v SR spolu s charakteristikou jednotlivých etáp z hľadiska špecifik rôznych sektorov, rizík a úloh uvedený v tabuľke (druhá časť článku v č. 6/2004).

siahne taký stupeň nominálnej konvergencie, ktorý bude znamenať udržateľné plnenie maastrichtských kritérií a pozitívne hodnotenie Radou Ecofin,

- aby bolo možné predpokladať, že po vstupe do menovej únie nebude v strednodobom horizonte ohrozená celková stabilita ekonomiky.

Na vstup do mechanizmu ERM II bude potrebné a súčasne postačujúce rozhodnutie vlády SR⁷. Samotný vstup však vyžaduje príslušnú dohodu medzi NBS a ECB a jeho detaily budú špecifikované následnými prísne tajnými rokovaniami s ECB a EK⁸.

Dosiahnutie konvergencie inflácie, úrokových sadzieb a verejného dlhu je možné do r. 2006. Ak reálne zvážime súčasné predpoklady a možnosti SR, najmä pri konsolidácii rozpočtu a znižovaní deficitu, potom do ERM II by sme mohli vstúpiť od 1. 1. 2005 v prípade, že fiškálny deficit nebude ovplyvnený nákladmi dôchodkovej reformy. Hodnotenie Rady⁹ by v takomto prípade na základe výsledkov v r. 2006 mohlo pre SR vyznieť pozitívne.

Ak fiškálny deficit vzrastie v dôsledku nákladov dôchodkovej reformy, dosiahnutie potrebnej fiškálnej konvergencie bude vyžadovať ďalšiu konsolidáciu, trvajúcu 1 až 2 roky. Do ERM II by sme teda vstúpili najskôr v roku 2006. Rok 2006 sa však vzhľadom na to, že ide o volebný rok, javí menej vhodný na pokračovanie konsolidácie rozpočtu a z toho istého dôvodu aj na začatie rokovaní o vstupe do ERM II.

⁷ V súlade so zákonom o NBS, ktorá má vo svojej kompetencii kurzovú politiku, sa rozhodnutie o vstupe do ERM II bude opierať o odporúčanie NBS.

⁸ Dohoda medzi ECB a národnými centrálnymi bankami členských štátov EÚ, ktoré nie sú členmi eurozóny, o pravidlách mechanizmu výmenných kurzov v podmienkach menovej únie. (Agreement of 1 September 1998 between the European Central Bank and the national central banks of the Member States outside the euro area laying down the operation procedures for an exchange rate mechanism in stage three of the Economic and Monetary Union.) Vstup do ERM II vrátane dohodnutia centrálnej parity sa realizuje na medzivládnej úrovni. O centrálnej parite sa rozhodne na základe spoločnej dohody (mutual agreement) ministrov členských štátov eurozóny, ECB a ministrov a guvernérov centrálnych bánk členských štátov mimo eurozóny zúčastnených v ERM2, za účasti zástupcov EK a po konzultáciách v Ekonomickom a finančnom výbore (EFC).

⁹ Postupy hodnotenia pokroku konvergencie a zrušenia štatútu výnimky sú predmetom čl. 121 a 122 Zmluvy o EÚ. Východiskom je Správa o konvergencii (Convergence Report) členského štátu s výnimkou, ktorú paralelne vypracúvajú ECB a EK pravidelne raz za dva roky (alebo na vyžiadanie daného štátu). Správy sa predkladajú Rade. Po konzultácii s Európskym parlamentom a na základe odporúčenia Rada v zložení hláv štátov alebo predsedov vlád kvalifikovanou väčšinou na návrh Komisie rozhodne, či členský štát, pre ktorý platí výnimka, spĺňa nevyhnutné podmienky na zavedenie eura. Kvalifikovaná väčšina sa definuje ako dve tretiny hlasov zástupcov členských štátov, pre ktoré neplatí výnimka, vážených podľa čl. 205, resp. podľa nového rozdelenia hlasov v rámci EÚ-27 stanoveného v Zmluve z Nice (2001), ktoré vstúpi do platnosti 1. novembra 2004 (s polročným prechodným usporiadaním od 1. 5. do 31. 10. 2004).

Stratégia prijatia eura predpokladá, že SR bude v ERM II čo najkratšie. Napriek tomu je legitímna aj tretia možnosť a síce prípad, keď by SR vstúpila do ERM II už v roku 2005, hoci proces konsolidácie rozpočtu by prebiehal až do roku 2006. Výhodou takéhoto riešenia je, že ERM II by pôsobil ako disciplinujúci rámec pre ekonomickú politiku vlády vo volebnom roku a po voľbách v roku 2006. Toto riešenie nevylučuje, že testovanie Slovenska za rok 2006 by nemohlo dopadnúť predsa len úspešne. Jeho nevýhodou je, že prípadné spomalenie konsolidácie by mohlo potenciálne ohroziť plnenie záväzkov stability kurzu a konvergenciu v rámci ERM II a oslabiť tak dôveryhodnosť stratégie. Ide teda o variant, ktorý obsahuje určité riziko.

Kritickým parametrom pre vstup do ERM II je kurzová parita. Jej určenie nie je možné opierať o absolútnu alebo relatívnu paritu kúpnej sily (PPP). Rovnovážny reálny kurz Slovenska, ako krajiny v procese dobiehania, bude pravdepodobne posilňovať a kurzovú rovnováhu budú určovať aj ďalšie politiky. Nie je dokonca vylúčené, že na dosiahnutie konvergencie v inflácii bude potrebné, aby aj nominálny kurz koruny voči euru mierne aprecioval. Určenie kurzovej parity bude musieť pritom rešpektovať aj názory a ekonomické záujmy členských krajín menovej únie a štátov EÚ, zúčastnených v ERM II. V súčasnosti sa pre určenie kurzovej parity javia ako dôležité nasledujúce skutočnosti:

- posúdenie stupňa makroekonomickej rovnováhy,
- tempo (rovnovážneho) zhodnocovania kurzu (Balassa-Samuelsonov efekt),
- aké štrukturálne zmeny, ktoré majú dopad na rovnovážny kurz, sa dajú očakávať¹⁰,
- ako budú nastavené rozhodujúce politiky, najmä v období fungovania v ERM II,
- ako sa zmení ich nastavenie po vstupe do menovej únie.

Nie je vylúčené, že práve posúdenie uvedených otázok povedie k tomu, že počas účasti v ERM II bude nevyhnutné kurzovú paritu apreciovať. Tu je na druhej strane potrebné zdôrazniť, že možnosť dodatočnej úpravy (apreciácie) kurzovej parity v rámci ERM II znamená, že jej nastavená hodnota pri vstupe do ERM II nemusí nevyhnutne anticipovať hodnotu nezvratného konverzného kurzu, v ktorom bude na konci konvergenčného procesu koruna zamenená za euro.

Zhrnutie: 1. etapa by v ideálnom prípade mohla trvať do 31.12. 2004 a do ERM II by sme vstúpili 1. 1. 2005. Ak náklady dôchodkovej reformy zvýšia

¹⁰ Ide o také prípadné zmeny, ktoré vyplývajú z realizácie významných investičných projektov a ktoré významne menia konkurencioschopnosť ekonomiky (najmä vo vývoze).

fiškálny deficit, táto etapa by sa mohla predĺžiť o 1 až 2 (prípadne 3) roky, čo by znamenalo aj príslušný posun vstupu do ERM II a menovej únie. Možnosť, že by konsolidácia rozpočtu prebiehala počas nášho fungovania v ERM II, sa javí ako problematická.

2. etapa:

Od vstupu do ERM II po rozhodnutie Rady Ecofin o tom, že SR splnila podmienky na prijatie za člena menovej únie

V tomto období bude predovšetkým potrebné koordinovanou politikou dosiahnuť nominálnu konvergenciu k maastrichtským kritériám a udržať kurzovú stabilitu po dobu najmenej dvoch rokov. Rozhodnutie Rady Ecofin o zrušení štatútu výnimky sa opiera o tzv. konvergenčné správy, ktoré priebežne vypracováva EK a ECB a ktorých podstatou je zodpovedanie otázky, či SR dosiahla potrebnú „udržateľnú konvergenciu“¹¹. Následne na rozhodnutie Rady o prijatí za člena únie Rada rozhodne aj o kurzovej parite, s ktorou SR vstúpi do eurozóny, resp. o konverznom kurze, pri ktorom sa koruna stane denomináciou eura. Toto rozhodnutie musia schváliť členské krajiny menovej únie.

V ERM II by Slovensko malo zotrvať len po dobu, ktorá je požadovaná na testovanie jeho pripravenosti na členstvo v menovej únii, teda dva roky. Na orientačné určenie dátumu vstupu do eurozóny však k tomu treba prirátavať dobu prípravy hodnotiacej správy, schvaľovacích procedúr a čas od rozhodnutia o prijatí za člena menovej únie po vlastný vstup. Optimálne by bolo, aby sa hodnotiace konvergenčné správy opierali o údaje za roky 2005 a 2006 (a o aktuálne údaje za rok 2007 – v prípade hodnotenia vývoja úrokových sadzieb, inflácie a výmenného kurzu). Tieto údaje budú k dispozícii v prvom štvrtroku roku 2007, vzápätí na to sa dopracujú hodnotiace správy. Následné konzultácie s Európskym parlamentom a vypracovanie správy Ekonomického a finančného výboru na diskusiu v Rade Ecofin až po konečné rozhodovanie vyžaduje približne ďalšie tri mesiace. To znamená, že rozhodnutie Rady o zrušení štatútu výnimky pre SR, resp. o prijatí SR za člena menovej únie by bolo možné očakávať niekedy v polovici roka 2007. Etapa od vstupu do ERM II po toto rozhodnutie teda bude trvať asi 30 mesiacov, a jej koniec by bol v júni 2007.

Podstatou 2. etapy a predpokladom jej úspešného

završenia je však predovšetkým realizácia politik, ktoré povedú k pozitívnemu rozhodnutiu Rady. Udržateľná konvergencia v našich podmienkach znamená predovšetkým udržateľné zníženie deficitu verejných financií na hranicu 3 % HDP (alebo menej) a také nastavenie politik, najmä menovej, fiškálnej a trhu práce (mzdovej), ktoré umožní konvergenciu inflácie a potrebnú stabilitu (alebo apreciaciu) kurzu. Na to je potrebné najmä:

- Dôveryhodné nastavenie kurzovej parity.
- Podpora fiškálnej a menovej politiky (mix), ktorá

bude prevenciou špekulatívnych útokov. To predovšetkým znamená, aby menová politika nemusela čeliť tlakom na kurz úrokovými sadzbami a aby stabilizáciu situácie podporila fiškálna a mzdová politika.

Pritom je dôležité, ako je definované pásmo kurzovej stability. Je známe, že štandardným pásmom v rámci ERM II je tzv. široké pásmo s toleranciou $\pm 15\%$. Toto široké pásmo sa vzťahuje len na trhovo podmienené pohyby kurzu. Taký je aj apreciačný pohyb kurzu v dôsledku trhovej nápravy cenových relácií (B-S efekt) alebo výkyvy kurzu v dôsledku špekulatívnych trhových tlakov. Úzke pásmo s odchýlkou $\pm 2,25\%$ okolo centrálnej parity je určené pre tzv. systémovo podmienené pohyby kurzu, ktoré by pri vhodnom nastavení parametrov domácich politik nemali toto pásmo prekročiť, resp. nemali by ho prekročiť smerom k depreciácii.

ERM II v každom prípade poskytuje dostatočne široké pásmo pre pohyb kurzu na to, aby zneistvovalo prípadných trhových hráčov. Šírka pásma zároveň dáva dostatočný priestor pre pohyb krátkodobých úrokových sadzieb na splnenie podmienky úrokovej parity. Menová politika môže vďaka tomu byť aktívnejšia pri stabilizácii situácie.

Aj keď ERM II garantuje marginálne aj intramarginálne intervencie ECB a aj keď počas fungovania v rámci ERM II až do zrušenia štatútu výnimky (do vyhlásenia dátumu prijatia za člena menovej únie) jestvuje možnosť úpravy centrálnej parity pred definitívnym zafixovaním konverzného kurzu, kurzová parita by mala byť nastavená dôveryhodne a mala by byť podporená ostatnými politikami. Nástroje ERM II, dostatočne široké fluktuálne pásmo a menová politika zameraná na kurzovú stabilitu vytvoria podmienky, aby aj devízový trh pôsobil na kurz stabilizujúco.

Zhrnutie: V ideálnom prípade priaznivé hodnotenie a rozhodnutie Ecofin o prijatí za člena menovej únie vrátane stanovenia konverzného kurzu, by mohlo byť dosiahnuté v priebehu júna 2007.

Pokračovanie v čísle 6/2004

¹¹ Rozhodnutie prijíma Rada po konzultácii s Európskym parlamentom a hlavami členských štátov.

LEGISLATÍVA EURÓPSKEJ ÚNIE

VÝKLAD POJMOV (POKRAČOVANIE)

Zásada superekvivalencie umožňuje členským štátom EÚ zaviesť, pokiaľ je to výslovne uvedené, prísnejšie pravidlo, ako je určené v práve ES/EÚ. Napr. v zmysle bodu 12 úvodných ustanovení smernice 2000/12/ES Európskeho parlamentu a Rady z 20. marca 2000 o zakladaní a podnikaní úverových inštitúcií členský štát môže zaviesť aj pravidlá, ktoré sú prísnejšie ako pravidlá stanovené pre inštitúcie, ktoré vykonávajú činnosti na základe povolenia ich prísluš-

ných orgánov, v čl. 5 odsek 1, prvý pododsek, odsek 2 a v článkoch 7, 16, 30, 51 a 65. Ide teda napr. o možnosť prísnejšej úpravy nadobúdania kvalifikovaného podielu v úverovej inštitúcii.

Zásadu obozretného dohľadu zaviedla do právneho poriadku ES tzv. tretia banková smernica 95/26/ES, podľa ktorej musia byť splnené niektoré požiadavky skôr, ako je vydané bankové povolenie či licencia. Ide napr. o zisťovanie tzv. close links (úzkého prepojenia).

Smernica Rady 87/102/EHS z 22. decembra 1986 o aproximácii právnych predpisov, nariadení a administratívnych ustanovení členských štátov, ktoré sa týkajú spotrebiteľského úveru v znení smernice Rady 90/88/EHS z 22. februára 1990 a smernice 98/7/ES Európskeho parlamentu a Rady zo 16. februára 1998

Smernica reagovala na existenciu rôznych právnych úprav oblasti spotrebného úveru v členských štátoch Európskej únie. Rozdiely, ktoré ovplyvňujú prístup k úveru, objem a povahu úveru, vedú ku skresleniu súťaže medzi podnikateľmi poskytujúcimi úvery. V konečnom dôsledku majú tieto rozdiely dopad na voľný pohyb tovarov a služieb a priamo ovplyvňujú fungovanie spoločného trhu. Úprava vychádza z princípu, podľa ktorého má byť chránený spotrebiteľ proti nekalým úverovým podmienkam. Rozdiely medzi právnymi predpismi majú zároveň za následok nerovnakú ochranu spotrebiteľa. V záujme ochrany spotrebiteľa je potrebné, aby dostával zodpovedajúce a zrozumiteľné informácie o cene úveru a jeho podmienkach. Tieto informácie musia obsahovať údaj o ročnej percentuálnej úrokovej sadzbe alebo o celkovej sume, ktorú spotrebiteľ zaplatí za úver. V smernici sú definované niektoré typy úverov, na ktoré sa jej úprava nevzťahuje. Ide napr. o úverové zmluvy na získanie alebo udržanie majetkových práv na pozemky alebo budovy, na obnovu alebo opravu budovy, nájomné zmluvy okrem tých, ktoré zabezpečujú prevod právneho nároku v konečnom dôsledku na nájomcu, o úvery poskytnuté bez úroku alebo poplatku. Členské štáty môžu podľa smernice po konzultácii s Európskou komisiou vylúčiť z jej pôsobnosti aj niektoré iné úvery poskytované na úrovni poplatkov, ktoré prevažujú na trhu a nie sú vo všeobecnosti poskytované verejnosti. Podľa čl. 4 úverová zmluva musí mať písomnú formu a obsahovať údaj o ročnej percentuálnej úrovni poplatkov, ako aj podmienky, za ktorých môže byť ročná percentuálna úroveň poplatkov pozmenená. Spotrebiteľ má mať právo zrušiť svoje záväzky vyplývajúce z úverovej zmluvy pred uplynutím doby určenej zmluvou. V takom prípade má mať právo aj na primerané zníženie celkových nákladov na úver.

Smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách

Smernica bola vydaná s cieľom zabrániť porušovaniu súťaže medzi predajcami a dodávateľmi tovaru alebo služby, odstrániť nekalé podmienky v spotrebiteľských zmluvách a chrániť občana ako spotrebiteľa proti jednostranným štandardným zmluvám a proti popieraniu základných práv občanov ako spotrebiteľov v takýchto zmluvách. Ochrana spotrebiteľa musí byť rovnaká bez ohľadu na to, či je zmluva uzatvorená písomne alebo ústne a či sú podmienky zmluvy v jednom alebo viacerých dokumentoch.

V článku 3 sú definované nekalé podmienky ako také, ktoré spôsobujú značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy. Príloha smernice obsahuje príklady nekalého konania, napr. vylúčenie alebo obmedzenie právnej zodpovednosti predajcu alebo dodávateľa v prípade smrti spotrebiteľa vyplývajúcej z činnosti predajcu alebo dodávateľa, požiadavka aby spotrebiteľ v prípade nespĺnenia svojho záväzku zaplatil nepriemerane vysokú sumu ako kompenzáciu, ďalej možnosť automaticky rozšíriť zmluvu na dobu určitú, ak spotrebiteľ nenaznačil iné, pričom konečný termín určený pre spotrebiteľa na vyjadrenie jeho želania nerozširovať zmluvu je neodôvodniteľne krátky, možnosť predajcu alebo dodávateľa jednostranne meniť podmienky zmluvy bez právneho dôvodu, ktorý je určený v zmluve, a možnosť stanoviť cenu tovaru až v čase dodávky alebo možnosť predajcu tovaru alebo dodávateľa služieb zvýšiť ich cenu bez toho, aby sa v oboch prípadoch poskytlo spotrebiteľovi zodpovedajúce právo zrušiť zmluvu, ak je konečná cena príliš vysoká vo vzťahu k cene dohodnutej v čase uzatvorenia zmluvy, alebo zaviazť spotrebiteľa na splnenie všetkých povinností, pričom predajca alebo dodávateľ nie sú k tomu zaviazaní.

Keď existujú pochybnosti o obsahu podmienky, prednosť má interpretácia priaznivejšia pre spotrebiteľa. V prípade písomných zmlúv musia byť všetky podmienky vyjadrené zrozumiteľne. Členské štáty môžu prijať alebo si ponechať prísnejšie opatrenia kompatibilné so zmluvou v oblasti, ktorá je upravená touto smernicou, s cieľom zabezpečenia maximálneho stupňa ochrany spotrebiteľa.

Spracoval JUDr. František Hetteš

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA A JEJ LEGISLATÍVNA ČINNOSŤ

Národná banka Slovenska ako centrálna banka Slovenskej republiky vznikla 1. januára 1993 na základe zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska (ďalej len "zákon o NBS"). Je klasickou centrálnou bankou, ktorá má postavenie verejnoprávnej inštitúcie. Na základe zákona o Národnej banke Slovenska vykonáva všetky základné funkcie centrálnej banky štátu. To znamená, že je emisnou bankou, bankou bánk, bankou pre štát a je správcom devízových rezerv Slovenskej republiky. Jej súčasťou je aj bankový dohľad nad komerčnými bankami vykonávajúcimi svoju činnosť na základe bankového povolenia udeľného Národnou bankou Slovenska podľa zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom na to, že hlavným a základným cie-

ľom Národnej banky Slovenska je udržiavanie cenovej stability, má Národná banka Slovenska v zákone o NBS zakotvenú nevyhnutnú nezávislosť od činnosti štátnych orgánov. Plnenie svojich úloh zabezpečuje nezávisle od pokynov vlády, pričom však podporuje hospodársku politiku vlády.

Skutočnosťou potvrdzujúcou nezávislosť Národnej banky Slovenska je aj jej hospodárenie podľa rozpočtu schvaľovaného výlučne Bankovou radou Národnej banky Slovenska bez zásahov iných štátnych orgánov. V rámci kontroly jej činnosti je Národná banka Slovenska povinná podávať Národnej rade Slovenskej republiky polročne správu o menovom vývoji v Slovenskej republike a ročnú správu o výsledku svojho hospodárenia. Účtovnú závierku Národnej banky Slovenska overuje audítor, ktorého určuje Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky.

Osobitné postavenie Národnej banky Slovenska v oblasti bankovníctva, devízového hospodárstva, meny a peňažného obehu je zdôraznené aj tým, že v týchto oblastiach jej zákon o NBS zveril aj legislatívne kompetencie.

Podľa zákona o NBS predkladá vláde návrhy zákonov v oblasti meny a peňažného obehu. Ďalej Národná banka Slovenska spolu s Ministerstvom financií Slovenskej republiky predkladá vláde návrhy zákonov v oblasti devízového hospodárstva a bankovníctva. Ďalšia legislatívna činnosť Národnej banky Slovenska spočíva v príprave a vydávaní ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov, ako sú vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska. Tieto všeobecne záväzné právne predpisy však môže Národná banka Slovenska vydávať iba na základe splnomocnenia uvedeného v zákone.

Uvedené kompetencie a postavenie Národnej banky Slovenska vyplývajú najmä zo zákona o NBS.

Vyhlášky Národnej banky Slovenska sú publikované a vyhlásené v plnom znení v Zbierke zákonov Slovenskej republiky tak ako zákony.

Opatrenia Národnej banky Slovenska vyhlasuje Národná banka Slovenska formou oznámení v Zbierke zákonov Slovenskej republiky, pričom úplné zne-

nie je publikované vo Vestníku Národnej banky Slovenska, do ktorého možno nazrieť vo všetkých organizačných jednotkách Národnej banky Slovenska.

V rozsahu týchto svojich legislatívnych kompetencií Národná banka Slovenska počas svojej existencie spolupracovala s Ministerstvom financií Slovenskej republiky pri príprave viacerých zákonov a vydala množstvo všeobecne záväzných právnych predpisov.

Posledný zoznam týchto zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov bol uverejnený v časopise Biatic č. 3/2003 a bol zostavený s platnosťou k 28. 2. 2003. V tomto čísle predkladáme zoznam aktualizovaný o zmeny platné k 20. 4. 2004.

ZÁKONY

Zákony platné k 20. 4. 2004, ktorých príprava a zmeny spadajú do legislatívnej kompetencie Národnej banky Slovenska:

1. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska v znení neskorších predpisov (**posledná novela zákon č. 602/2003 Z. z.**),

2. zákon č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (**posledná novela zákon č. 603/2003 Z. z.**),

3. zákon Slovenskej národnej rady č. 310/1992 Zb. o stavebnom sporení v znení neskorších predpisov (**posledná novela zákon č. 165/2003 Z. z.**),

4. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 202/1995 Z. z. Devízový zákon a zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (**posledná novela zákon č. 602/2003 Z. z.**),

5. zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 118/1996 Z. z. o ochrane vkladov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (**posledná novela zákona č. 186/2004 Z. z.**),

6. zákon č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (**posledná novela zákon č. 604/2003 Z. z.**).

Ďalšie všeobecne záväzné právne predpisy vydáva Národná banka Slovenska na základe splnomocnení uvedených v týchto ustanovených zákonoch. Ide najmä o opatrenia Národnej banky Slovenska, ktoré usmerňujú komerčné banky pri vykonávaní ich bankovej činnosti, prípadne upravujú pravidlá devízového režimu a vyhlášky, ktoré podrobnejšie upravujú problematiku emisie bankoviek a mincí.

Vyhlášky a opatrenia Národnej banky Slovenska platné k 20. 4. 2004 vydané v legislatívnej kompetencii Národnej banky Slovenska:

VYHLÁŠKY

1. vyhláška č. 456/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, za ktorých možno zhotoviť a používať reprodukcie bankoviek, pamätných bankoviek, mincí, pamätných mincí, obchodných mincí a cenných papierov vydaných Národnou bankou Slovenska, ako aj predmety, ktoré ich úpravou napodobňujú, vrátane ich záznamov v elektronickej forme,

2. vyhláška č. 464/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, za ktorých podnikatelia môžu spracúvať bankovky a mince pre iné osoby, postup bánk a podnikateľov pri spracúvaní bankoviek a mincí,

3. vyhláška č. 465/2001 Z. z., ktorou sa ustanovujú

podrobnosti o postupe pri prijímaní zákonných peňaží a pri nakladaní s nimi a podrobnosti o poskytovaní náhrad za necelé bankovky alebo za inak poškodené bankovky a mince,

4. vyhláška č. 600/2001 Z. z. o registri hypoték a podrobnostiach o postavení a činnosti hypotekárneho správcu a jeho zástupcu.

OPATRENIA

1. opatrenie NBS č. 233/1993 o rozšírení úhrad vo voľne vymeniteľnej mene pri reexportných operáciách,

2. opatrenie NBS č. 9/1998, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na nadobudnutie akcií alebo podielových účastí na právnickej osobe, ktorá nie je bankou a podmienky na udelenie predchádzajúceho súhlasu (oznámenie č. 297/1998 Z. z.),

3. opatrenie NBS č. 13/1998, ktorým sa ustanovujú podmienky na obchodovanie s peňažnými prostriedkami v cudzej mene vykonávané bankami na vnútornom devízovom trhu (oznámenie č. 325/1998 Z. z.),

4. opatrenie NBS č. 3/1999 o zrušení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 11/1998 o devízovej pozícii bánk a pobočiek zahraničných bánk na menové účely (oznámenie č. 50/1999 Z. z.) (opatrenie bolo zrušené bez náhrady),

5. opatrenie NBS č. 4/1999 o zrušení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 1/1996, ktorým sa ustanovuje minimálna výška likvidných prostriedkov v znení neskorších predpisov (oznámenie č. 51/1999 Z. z.),

6. opatrenie NBS č. 6/1999, ktorým sa ustanovujú podmienky na usmerňovanie platobnej bilancie Slovenskej republiky (oznámenie NBS č. 358/1999 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 12/2002 (oznámenie č. 701/2002 Z. z.) a opatrenia NBS č. 8/2003 (oznámenie č. 568/2003 Z. z.),

7. opatrenie NBS č. 1/2000, ktorým sa ustanovuje postup devízových miest pri uskutočňovaní platieb do zahraničia, zo zahraničia a voči cudzozemcom (oznámenie č. 9/2000 Z. z.),

8. opatrenie NBS č. 12/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie bankového povolenia pre banku (oznámenie č. 589/2001 Z. z.),

9. opatrenie NBS č. 13/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o udelenie bankového povolenia pre zahraničnú banku na vykonávanie bankových činností prostredníctvom jej pobočky na území Slovenskej republiky (oznámenie č. 590/2001 Z. z.),

10. opatrenie NBS č. 14/2001, ktorým sa ustanovujú

vujú náležitosti žiadosti o registráciu zastúpenia zahraničnej banky alebo obdobnej zahraničnej finančnej inštitúcie, ktorá vykonáva bankové činnosti (oznámenie č. 591/2001 Z. z.),

11. opatrenie NBS č. 15/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti banky o predchádzajúci súhlas na zriadenie pobočky v zahraničí (oznámenie č. 592/2001 Z. z.),

12. opatrenie NBS č. 16/2001, ktorým sa ustanovujú náležitosti žiadosti o predchádzajúci súhlas podľa § 28 ods. 1 zákona č. 483/2001 Z. z. o bankách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (oznámenie č. 593/2001 Z. z.),

13. opatrenie NBS č. 17/2001 o náležitostiach oznámenia potrebného na zistenie ďalších osôb, ktoré na základe vzťahu k oznamovateľovi majú k banke alebo k pobočke zahraničnej banky osobitný vzťah (oznámenie č. 594/2001 Z. z.),

14. opatrenie NBS č. 18/2001, ktorým sa ustanovuje osnova rozšírenej správy audítora pre audit bánk a pobočiek zahraničných bánk (oznámenie č. 595/2001 Z. z.),

15. opatrenie NBS č. 1/2002 o pravidlách bezpečnej prevádzky bánk a pobočiek zahraničných bánk pri obchodovaní s peňažnými prostriedkami v cudzej mene, so zlatom a s finančnými nástrojmi (oznámenie č. 474/2002 Z. z.),

16. opatrenie NBS č. 4/2002 o pravidlách bezpečnej prevádzky bánk a pobočiek zahraničných bánk pri poskytovaní úverov (oznámenie č. 521/2002 Z. z.),

17. opatrenie NBS č. 7/2002 o zatriedovaní majetku a záväzkov bánk a pobočiek zahraničných bánk, o úprave ich ocenenia, o tvorbe a rušení rezerv a s tým súvisiacich hláseniach (oznámenie č. 696/2002 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 1/2004 (oznámenie č. 33/2004 Z. z.),

18. opatrenie NBS č. 8/2002 o majetkovej angažovanosti bánk (oznámenie č. 697 /2002 Z. z.) v znení opatrenia NBS č. 2/2004 (oznámenie č. 34/2004 Z. z.),

19. opatrenie NBS č. 9/2002 o spôsobe tvorby, štruktúre a zozname konštatných symbolov používaných v platobnom styku (oznámenie č. 698/2002 Z. z.),

20. opatrenie NBS č. 10/2002 o hlásení predkladateľom vydavateľom platobného prostriedku elektronických peňazí Národnej banke Slovenska (oznámenie č. 699/2002 Z. z.),

21. opatrenie NBS č. 11/2002 o hláseniach predkladaných prevádzkovateľom platobného systému Národnej banky Slovenska (oznámenie č. 700/2002 Z. z.),

22. opatrenie NBS č. 2/2003 o registri úverov a záruk (oznámenie č. 237/2003 Z. z.),

23. opatrenie NBS č. 5/2003 o hlásení predkladateľom bankou kontrolujúcou bankový konsolidovaný celok alebo bankový subkonsolidovaný celok Národnej banke Slovenska (oznámenie č. 411/2003 Z. z.),

24. opatrenie NBS č. 613/2003 Z. z., ktorým sa ustanovuje štruktúra, rozsah, obsah, členenie, termíny, forma, spôsob, postup a miesto predkladania niektorých ohlasovaných skutočností podľa § 8 Devízového zákona (oznámenie NBS č. 6/2003 Vestníka NBS o vydaní oparenia NBS č. 613/2003 Z. z. v Zbierke zákonov Slovenskej republiky),

25. opatrenie NBS č. 7/2003, ktorým sa ustanovuje štruktúra bankového spojenia na účely tuzemských prevodov, štruktúra medzinárodného bankového čísla účtu na účely cezhraničných prevodov a podrobnosti o vydávaní prevodníka identifikačných kódov (oznámenie č. 605/2003 Z. z.),

26. opatrenie NBS č. 9/2003 o predkladaní výkazov správcovskými spoločnosťami za jednotlivé podielové fondy Národnej banky Slovenska na štatistické účely (oznámenie č. 569/2003 Z. z.),

27. opatrenie NBS č. 10/2003 o predkladaní výkazov bankami a pobočkami zahraničných bánk Národnej banke Slovenska na štatistické účely (oznámenie č. 570/2003 Z. z.),

28. opatrenie NBS č. 614/2003 Z. z. o podrobnostiach náležitostí žiadosti o devízovú licenciu, spôsobu preukazovania splnenia podmienok udelenia devízovej licencie a o požiadavkách podľa § 13 ods. 8 Devízového zákona (oznámenie NBS č. 11/2003 Vestníka NBS o vydaní opatrenia NBS č. 614/2003 v Zbierke zákonov Slovenskej republiky),

29. opatrenie NBS č. 3/2004 o likvidite bánk a pobočiek zahraničných bánk a o postupe riadenia rizika likvidity bánk a likvidity pobočiek zahraničných bánk (oznámenie č. 35/2004 Z. z.),

30. opatrenie NBS č. 4/2004 o primeranosti vlastných zdrojov financovania bánk (oznámenie č. 36/2004 Z. z.).

**Pripravila: JUDr. Renáta Bašková
Národná banka Slovenska**

DATABÁZY FIREMNÝCH ÚDAJOV V SR

Ing. Katarína Šebejová, ČSOB

Databázy firemných údajov vznikajú s cieľom spojiť informácie z viacerých zdrojov a umožniť jednoduché vyhľadávanie dát na základe rôznych kritérií, ktorými sú spravidla oblasť činnosti, právna forma, teritórium a veľkosť. Ďalší dôvod vzniku komerčných databáz vyplýva z požiadavky preveriť firmu ako obchodného partnera, t. j. získať jej finančné údaje a hodnotenie finančnej situácie (bonity).

Databázy môžu obsahovať buď vyčerpávajúce údaje o firmách, ktoré pôsobia v rámci konkrétneho územia, alebo sa môžu zameriavať iba na určitú skupinu, obmedzenú napríklad veľkosťou firiem alebo oblasťou ich ekonomickej aktivity. Vznikajú v podstate dvojakým spôsobom:

- na báze údajov, ktoré firma poskytuje na základe platnej legislatívy,
- na báze údajov, ktoré o sebe firma poskytuje dobrovoľne.

Podrobnosť údajov je väčšinou nepriamoúmerná počtu firiem, o ktorých sú údaje dostupné. Databázy založené na oficiálnych registroch pokrývajú spravidla komplexne všetky podnikateľské subjekty v príslušnej krajine, ale obsahujú iba údaje, ktoré sa môžu zverejniť v zmysle platnej legislatívy. Databázy, ktoré vychádzajú z údajov zozbieraných dotazníkovým alebo iným spôsobom na princípe dobrovoľnosti môžu obsahovať oveľa viac údajov, ale nikdy ich neposkytnú všetci respondenti.

Informácie znižujú riziko v správaní sa príjemcu. Aby dôsledne splnili tento účel, nestačí ich iba získať, treba ich spracovať, vyhodnotiť a implementovať do rozhodnutia. Do procesu spracovania však musí vstupovať informácia presná, spoľahlivá, t. j. informácia, ktorá spĺňa určité pravidlá:

- je preverená z viacerých zdrojov,
- je známy konkrétny zdroj (prameň) a dátum (prípadne i čas), ku ktorému sa informácia viaže.

Informáciu preveruje buď sám užívateľ, alebo môže túto činnosť uskutočniť aj špecializovaná kancelária.

Marketingová a kreditná informácia

Skupinu užívateľov firemných informácií sme si charakterizovali ako veľmi rôznorodú, pretože každý, kto má záujem získať informácie o firmách, má na ich vyhľadávanie iné dôvody. Trhový subjekt potrebuje informácie predovšetkým pre obchod (vyhľadávanie a preverovanie obchodných partnerov) a marketing (sledovanie konkurentov, zákaznícky potenciál). Spravidla ho zaujíma:

– buď základná – marketingová, resp. kancelárska či kontaktná informácia,

– alebo rozšírená – kreditná, resp. hospodárska či obchodná informácia.

Marketingová informácia predstavuje súbor údajov, ktoré charakterizujú firmu takým spôsobom, aby ju bolo možné odlíšiť od iných firiem a umožňujú nadviazať obchodný kontakt. Sú to predovšetkým identifikačné a ďalšie registračné údaje, ktoré sú doplnené tak, aby informácia poskytla základnú predstavu o existencii a činnosti, prípadne i o veľkosti firmy. Z registračných údajov je dôležitý presný názov, identifikačné číslo (ak je pridelené), adresa, kontaktná osoba a jej adresa, telefonický i e-mailový kontakt na firmu, adresa jej internetovej stránky. Činnosť môže byť vyjadrená popisne alebo zaradením do odvetvovej klasifikácie, resp. iného triednika. Veľkosť je charakterizovaná počtom zamestnancov a niekedy aj finančným údajom, spravidla sú to ročné tržby alebo hospodársky výsledok, základné imanie, cenná je aj informácia o tom, či je firma exportérom alebo importérom tovaru či služieb. Informačné kancelárie poskytujúce tento druh služieb zhromažďujú údaje na klientskom princípe (princípe členstva), pričom ponúkajú klientom (členom) viaceré možnosti prezentácie.

Za kreditnú informáciu sa považujú všetky analytické spracované informácie, ktoré tvoria ucelenú správu, uzatvorenú komplexným vyhodnotením bonity daného podnikateľského subjektu. Informácie majú veľmi často dôverný charakter s ohľadom na zdroj, ako aj na skutočnosť, že o kreditnú informáciu žiada firma, ktorá potrebuje vyhodnotiť inú firmu. Kreditné informácie bežne poskytujú špecializované kreditné kancelárie¹.

Zahraničné informačné kancelárie poskytujúce údaje o slovenských firmách

Členenie informácií na marketingové a kreditné je štandardné v trhových ekonomikách. Špecializované kancelárie, ktoré poskytujú tieto druhy informácií postupne rozšírili svoju pôsobnosť aj na transformujúce sa ekonomiky predovšetkým strednej a východnej Európy. Ako poskytovatelia marketingových informácií pôsobia na Slovensku spoločnosti Európska databanka (EDB) a Kompass, ako

¹ Nejde o rating, pretože o pridelenie ratingu žiada ratingovú agentúru sama firma a dobrovoľne na tento účel poskytuje o sebe informácie, pričom ratingové hodnotenie je verejné.

poskytovatelia kreditných informácií spoločnosti Coface Intercredit a Creditreform, spoločnosť Dun&Bradstreet má zastúpenie iba v Českej republike, ale zhromažďuje a poskytuje informácie aj o slovenských firmách.

V tabuľke sú základné údaje o vybraných spoločnostiach a ich produktoch, v ktorých sú dostupné informácie o slovenských firmách.

Rozsah údajov v databázach informačných kancelárií

Rozsah databáz, ktoré informačné kancelárie spravujú, je rôzný. Poskytovatelia marketingových informácií rozli-

šujú informácie o platiacich a neplatiacich klientoch (členoch). Platiaci klient (člen) sa za príslušný poplatok prezentuje v informačnom systéme v jednotnej štruktúre, ktorú má systém vytvorenú, pričom môže využiť rôzne úrovne (balíky) prezentačných služieb a má možnosť získať výstupy aj o neplatiacich klientoch (členoch). Pre neplatiaceho klienta (člena) sú spravidla zdarma dostupné buď iba všetky informácie o platiacich klientoch (členoch), alebo len určitý rozsah informácií o platiacich i neplatiacich klientoch. Poskytovatelia marketingových informácií umožňujú platiacim klientom (členom), aby si v databáze údaje o svojej firme sami aktualizovali, preto adresa i telefonické kontakty v databáze sú spravidla

Informačné kancelárie					
Oblasť pôsobnosti	Marketingové informácie		Kreditné informácie		
Názov spoločnosti	EDB	Kompass	Coface Intercredit	Creditreform	Dun & Bradstreet
Krajina pôvodu	Švédsko	Švajčiarsko	Francúzsko a Rakúsko	Nemecko	USA
Obsah databáz, škála výstupov a charakteristika ďalšej činnosti					
Marketingová informácia	x	x	x	x	x
Kreditná informácia	–	–	x	x	x
Výstup	Overená informácia pre nadviazanie obchodného kontaktu		Obchodná úverová informácia	Hospodárska informácia	BIR – Business Information Report
Podstata hodnotenia	–	–	Rizikové body (100 – 699), 11 intervalov	Rizikové body (100 – 600), 6 stupňov	Rating D&B, Paydex (0 – 100)
Jazyk	Spolu 12	Spolu 21	Miestny jazyk, angličtina, nemčina		
Termín dodania výstupov	Ihneď	Ihneď	Štandard (6d), Expres (3d), Blesk (1d)	Normál ² (8d), Rýchly (3d), Blesk (8h)	Zóny 0, 1, 2, 3
Marketingový servis ³	x	x	x	x	x
Elektronický monitoring ⁴	x	x	x	x	x
On-line Internet	PROODLE ⁵	KOMPASS ⁶	ICON	BIGNET	WORLDBASE
Databázy na CD ROM	2x ročne	2x ročne ⁷	x	x	x ⁸
Medzinárodná prítomnosť	x	x	x	x	x
Inkaso pohľadávok	–	–	x	x	–
Iné produkty a služby ⁹	Regionálne odpovedacie centrá	Systém pre elektronické kontaktovanie	Makroekonomický vývoj a riziká krajín	Insolvencia v krajinách, iné ¹⁰	Makroekonomický vývoj a riziká krajín

² Ak je firma v systéme, sú informácie dostupné v reálnom čase. Ak nie je, v SR platia termíny uvedené v tabuľke.

³ Jednorazový výstup – výber dát z databázy.

⁴ Pravidelný výstup – zasielanie vybraných informácií.

⁵ Európska databáza skupiny Bonnier Business Information. Menej subjektov (iba zo SR, ČR, Maďarska a Poľska) zahŕňa databáza BBIEuro, najmenej databáza firiem v SR (CD-ROM Významné podniky Slovenska).

⁶ Sprístupňuje databázy z viacerých kontinentov vrátane Európy.

⁷ Pod názvom EEKOD (East European Kompass On Disc) a SKKOD (Slovak Kompass On Disc).

⁸ DBCS (marketingová databáza firiem z ČR a SR), DBPL (významné poľské firmy), DBHP (maďarské spoločnosti), DBCE (stredná a východná Európa), DBEU (západná Európa).

⁹ Niektoré informačné kancelárie okrem iného pôsobia aj ako subdodávatelia informácií do podnikových informačných systémov alebo do databázových centier.

¹⁰ Produkty belgickej spoločnosti Bureau van Dijk, napr. MARKUS, DAFNE – databázy marketingových a firemných informácií o nemeckých a rakúskych firmách, „direct“ – databáza marketingových informácií o Európskych spoločnostiach.

veľmi aktuálne, ale počet subjektov, za ktoré sú dostupné, je menší.

Poskytovatelia kreditných informácií sa zameriavajú najmä na právnické osoby – obchodné spoločnosti, nie na fyzické osoby – podnikateľov. Základom databáz sú údaje z verejne prístupných zdrojov (verejné registre, vestníky, monitoringy tlače). Firmy, o ktorých je poskytovaná kreditná informácia, môžu byť aj priamo kontaktované, ich overené údaje môžu slúžiť na doplnenie informácií z verejných zdrojov. Ak sa informačné kancelárie orientujú aj na inkaso pohľadávok, sú aj takéto informácie súčasťou výstupu. Aj tento druh výstupu obsahuje aktuálne kontakty, pretože základom každej výstupnej správy je preverenie podnikateľského subjektu v obchodnom registri.

Kritériá na vyhľadávanie údajov a spôsob získania výstupov z databáz informačných kancelárií

Keďže všetky kancelárie bez rozdielu poskytujú informácie z rôznych teritórií, základným a jednotným kritériom na vyhľadanie údajov o jednej firme je jej názov, dopĺňujúcim krajina, v ktorej pôsobí, prípadne aj mesto. Pre SR i ČR je zachovaný národný identifikátor, ktorým je identifikačné číslo (IČ). Vyhľadávať však možno aj podľa veľkostných kritérií, t. j. podľa obratu a počtu zamestnancov.

Pre vyhľadanie údajov o viacerých spoločnostiach, t. j. marketingový servis spravidla s cieľom nadviazať obchodný kontakt, je základným a jednotným kritériom činnosť podľa medzinárodnej klasifikácie (ISIC), resp. klasifikácie platnej v EÚ (NACE, SKP), v rámci ČR a SR je to OKEČ (Odvetvová klasifikácia ekonomických činností).

Informačné kancelárie umožňujú svojmu klientovi získať výstupy zo svojich databáz na báze predplatného formou kreditu buď on-line, alebo na požiadanie. Poskytovatelia marketingových informácií vydávajú databázy aj na CD-ROM, aby mohli ich užívatelia potrebné údaje exportovať a ďalej využiť.

Charakteristika výstupov z databáz informačných kancelárií

Marketingové informácie, ktoré poskytujú vybrané informačné kancelárie, orientované zväčša aj na elektronický obchod, obsahujú základné údaje (názov, sídlo telefonický i elektronický kontakt), rozšírené údaje, resp. všeobecné informácie (rok založenia, počet pracovníkov, popis činnosti alebo kódy činností, ak nie sú v kategórii produkty a služby), údaje o vlastníkoch a manažmente, tlačové správy, certifikáty kvality, produkty a služby, ktoré spoločnosť prezentuje (kódy), resp. činnosť (textový popis), obrázky produktov.

Názvy analytických výstupov sa v jednotlivých spoločnostiach poskytujúcich kreditné informácie líšia. Zvyčajne ide o všeobecné údaje o firme, finančné údaje, iné údaje a údaje o bonite. Vo všeobecných údajoch sú zahrnuté

okrem iného aj marketingové (kontaktné) informácie: identifikácia spoločnosti, adresa a telefonický a (alebo) elektronický kontakt, charakteristika činnosti, pridelený rating, manažment, spoločníci, štruktúra vlastníkov, kapitálové účasti v iných spoločnostiach, ostatné verejne dostupné informácie, obchodní partneri, organizačná štruktúra, spolupracujúce banky. Pod finančnými údajmi sú uvedené dáta z účtovných výkazov – aktíva, záväzky, pohľadávky, investície, hospodársky výsledok, tržby, základné imanie, kapitálová štruktúra, bankové úvery. V rámci iných údajov sa môžu vyskytovať najaktuálnejšie informácie z tlače, právne udalosti, historické dáta a pod. V závere analytická správa obsahuje hodnotenie bonity podnikateľského subjektu (index bonity) a hodnotenie platobnej morálky, resp. odporúčanú výšku úveru.

Výstupná hodnota indexu bonity predstavuje súhrn čiastkových ohodnotení vybraných faktorov; čím je index bonity vyšší, tým väčšie riziko vyplýva z nadviazania obchodných kontaktov. K bodovému hodnoteniu je priradené aj slovné hodnotenie bonity. Skóre do 130 (150) bodov je vyhodnotené ako výborná bonita (vynikajúca finančná situácia). Naopak, skóre do 600 (699) bodov indikuje vysoké riziko bankrotu (obchodné spojenie sa zamietá). So stupnicou na hodnotenie bonity korešpondujú i škály hodnotenia platobnej schopnosti a kreditu.

Poskytovatelia kreditných informácií ponúkajú aj elektronický monitoring spoločností, ktorých bonitu hodnotia pre klienta, sledujú vývoj a avizujú zmeny údajov vybraných firiem spravidla počas 12 mesiacov.

Komerčné databázy dostupné v SR

Komerčné informačné produkty vznikali postupne aj v našom ekonomickom prostredí. Medzi kancelárskou a kreditnou informáciou tak stojí určitý špecifický druh informácie, ktorú by sme presne mohli nazvať buď rozšírenou kancelárskou, alebo zúženou kreditnou informáciou. Je to informácia, ktorá obsahuje všetko, čo spadá pod kancelársku informáciu, ale je doplnená zverejnenými údajmi z účtovných výkazov, z ktorých sú vypočítané pomerové ukazovatele, v niektorých prípadoch porovnané aj s odvetvovými parametrami. Táto informácia na rozdiel od kreditnej neobsahuje kvalitatívne hodnotenie subjektu (s výnimkou Univerzálneho registra SR), ale poskytuje iba podklad na vypracovanie takéhoto hodnotenia a to za predpokladu, že sú prekontrolované základné väzby medzi položkami finančných výkazov. Aj informácia o neplnení záväzkov môže byť súčasťou informačného produktu (subdatabázou), rovnako ako informácia o vyhlásení konkurzu alebo o vstupe do likvidácie. Niektorí z poskytovateľov komerčných zdrojov ponúkajú možnosť implementovať vybrané dáta priamo do informačného systému klienta.

V nasledujúcej tabuľke sú základné údaje o vybraných informačných produktoch, ktoré sú dostupné v SR. Majú rôzne zameranie, preto sú odlišené farebne tak, že vytvárajú niekoľko skupín.

Informačný zdroj – názov	Firemý monitor	Infinet	Univerzálny register SR	Amadeus	Trend Top	B4Bpublic. info	Infosystém Slovakia plus	Epi.sk	Obvest	Internetové stránky súdnych exekútorov SR	Zlaté stránky
Informačný zdroj – poskytovateľ ¹¹	Albertina data	Infin	Emel Bratislava	Buerau van Dijk	Trend Holding	Coram Publico	EuroPrint	Poradca podnikateľa	Junkers software	Prvá Bánovská Informačná	Mediatel
RES	x	x	x	-	-	-	x	-	-	-	-
Obchodný vestník (OV) – zápisy a zmeny	x	x	x	-	-	x	x	x	x	-	-
Obchodný vestník – ÚZ	x	x	x	x	-	x	x	x	x	-	-
Zbierka listín – ÚZ ¹²	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vestník verejného obstarávania (VVO)	x	-	x	-	-	x	x	x	-	-	-
Vestníky okrem OV a VVO	-	-	-	-	-	x	-	x	x	-	-
Zbierka zákonov	-	-	-	-	-	x	x	x	x	-	-
Informácie z Centrálného depozitára CP	-	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Dáta z kapitálového trhu	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Konkurzy (OV alebo súdy)	x	x	x	-	-	x	x	x	x	x	-
Pomerové ukazovatele – firma	x	x	x	x	x	-	-	-	-	-	-
Pomerové ukazovatele – odvetvie	-	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-
Informácie o neplnení záväzkov	x	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Platobná informácia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Export dát (firma resp. zápis)	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-	-
Export dát hromadný	x	-	-	x	x	-	x	-	-	-	-
Tlač výstupov	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Software – štandardná aplikácia	-	-	-	-	x	-	-	-	-	-	-
Software – špeciálna aplikácia	x	-	-	x	-	-	x	x	x	-	x
Monitoring tlače	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Marketingový servis	x	x	x	-	-	-	-	x	-	-	-
Elektronický monitoring	x	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-
On-line internet	x	x	x	-	-	x	-	-	-	x	x
Databázy na CD-ROM	x	-	-	x	x	-	x	x	x	-	x
Medzinárodná prítomnosť	x	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x

¹¹ Z priestorových dôvodov je z názvu spoločnosti vypustená právna forma.

¹² Za vybrané spoločnosti, nie za všetky, ktoré uložili výkazy do Zbierky listín.

Databázy s informáciami o registrovaných subjektoch

Prvú skupinu predstavujú produkty, ktoré sa snažia na jednom mieste poskytnúť čo najkomplexnejšie informácie zo všetkých dostupných zdrojov o registrovaných subjektoch v SR. Sem patria zdroje dostupné on-line cez internet, ktoré vznikli priamo v SR a sú na trhu pomerne krátko: Infindet a Univerzálny register SR, ako aj Albertina Firemný monitor, ktorý vznikol v ČR. Informačná báza týchto produktov je do určitej miery rovnaká (verejné registre, vestníky), každý z nich má však aj určitú „pridanú hodnotu“ oproti inému, zaradenému v rovnakej skupine. Infindet sprístupňuje dáta v pôvodnej zverejnenej podobe i dáta, ktoré prešli kontrolou dodržania funkčných väzieb vo finančných výkazoch, pričom iba z dát, ktoré vyhoveli kontrole sú dopočítané pomerové ukazovatele. Zároveň sprístupňuje aktuálne odvetvové charakteristiky a umožňuje tak určiť postavenie konkrétnej firmy v odvetví. Špecifikom produktu sú informácie z kapitálového trhu a údaje o štruktúre vlastníkov a ich ďalších majetkových úastiach z oficiálneho zdroja. Pridanou hodnotou produktu Univerzálny register SR sú údaje o neplnení záväzkov získané s rôznou frekvenciou aktualizácie na základe zmluvných vzťahov od obchodných spoločností, ale aj od štátnych inštitúcií v SR. Osobitosťou produktu je rating subjektu s prihliadnutím na jeho schopnosť a vôľu splácať záväzky a prístup k dátam s využitím technológie WAP. Spoločnosť Albertina data ponúka informácie cez internet, rovnaké informácie sú však dostupné aj ako súčasť špeciálnej softwarovej aplikácie, ktorá umožňuje kritériálne i plnotextové vyhľadávanie a hromadný export dát.

Databázy s informáciami o vybraných subjektoch

Určitú podmnožinu predchádzajúcej skupiny predstavujú produkty, ktoré neobsahujú informácie o všetkých registrovaných subjektoch, zameriavajú sa iba na obchodné spoločnosti, spravidla významnejšie v odvetví. V aplikácii Amadeus sú dostupné údaje z Obchodného vestníka, ktoré dodáva subdodávateľ. Trend Holding zisťuje údaje dotazníkovým spôsobom. Amadeus je aj silný analytický nástroj, ktorý obsahuje dáta v rovnakej štruktúre z viacerých európskych krajín a umožňuje ich prehľadávanie na základe rôznych kritérií, agregovanie a spracovávanie finančných i štatistických analýz. Trend Top databázy obsahujú finančné údaje iba v obmedzenom rozsahu, ale pomerne aktuálne. V databázach spoločnosti Trend Holding môže užívateľ nájsť údaje, ktoré sa v iných informačných zdrojoch nevyškýtujú, napr. počet subjektov v konsolidovanej skupine, počet zamestnancov a špecifické zatriedenie do odvetvia.

Databázy na báze osobitných modulov

Ďalšiu skupinu predstavujú informačné produkty, ktoré sa snažia spravidla v osobitných moduloch sprístupniť všetky dostupné informácie o registrovaných subjektoch, v pod-

Kritériá na hodnotenie informačných produktov¹³

Kritérium	Kontrola
Obsah (náplň)	Je dostatočný (vyčerpávajúci)? Nejde o duplicitu existujúcich zdrojov? Aká je kvalita dát? Sú údaje správne? Je zdroj rozšírený, uznávaný? Aká je frekvencia aktualizácie?
Pristup k dátam	Je ponuka kritérií dostatočná? Je jednoduchý? Je možné rýchlo vyhľadať informácie? Sú náklady na produkt vynaložené účinne?
Funkčnosť produktu	Je zabezpečená funkčná stabilita? Je produkt atraktívny? Vyskytujú sa poruchy z dôvodu chybovosti?
Pôvod dát	Sú zdroje dát spoľahlivé (hodnoverné)? Sú zdroje dát legitímne? Má poskytovateľ dát dobré meno?

state s cieľom informovať o existencii subjektu, o zmenách, ktoré nastali, prípadne o informáciách, ktoré zverejnil. Väčšinou ide o moduly: Register organizácií, Obchodný vestník, Vestník verejného obstarávania a Zbierka zákonov, ktoré môžu byť prístupné jednotlivo alebo sú navzájom prepojené. V jednotlivých produktoch sú moduly rôzne a prístupné najčastejšie ako aplikácia na CD ROM s aktualizáciou dát prostredníctvom internetu.

Databázy s marketingovými informáciami

Poslednú skupinu predstavujú informačné produkty, z ktorých možno získať marketingové informácie. Tento druh informácií okrem zahraničných informačných kancelárií poskytuje v SR spoločnosť Mediatel, ktorá vydáva v tlačenej podobe telefónny zoznam Zlaté stránky pre všetky regióny Slovenska.

Význam nekomerčných i komerčných zdrojov firemných údajov

Verejné informačné zdroje a komerčné databázy otvárajú podnikateľské prostredie, umožňujú nadviazať obchodné kontakty a preveriť obchodného partnera, spolu s neverejnými zdrojmi slúžia ako nástroj na znižovanie rizika. On-line dostupnosť verejných zdrojov cez internet, často zdarma, ako aj rozširujúca sa ponuka na trhu komerčných produktov vytvorených v SR prispievajú k vyššej transparentnosti podnikateľského prostredia, ktorá je predpokladom na príchod zahraničných investorov i na nadväzovanie obchodných vzťahov s firmami nielen z krajín Európskej únie, ale i z iných teritórií. Ešte stále, s ohľadom na pomerne krátku históriu, je určitým problémom kvalita, dôveryhodnosť a časová aktuálnosť informácií vo verejných zdrojoch i komerčných produktoch, preto sa odporúča informácie radšej konfrontovať s viacerými zdrojmi.

¹³ M. Burke, H. Hall: Navigating business information sources, Library Association Publishing, London 1998.

POMOCNÁ POKLADNICA STARÁ TURÁ

Pomocná pokladnica Stará Turá bola založená začiatkom 70-tych rokov 19. storočia vo forme lokálneho peňažného ústavu družstevného typu. Tak ako v iných slovenských mestách a vidieckych sídlach, aj tu bol jej vznik motivovaný predovšetkým zložitými sociálnymi pomermi a snahou zlepšiť materiálne podmienky rozvoja obchodu a remesiel v meste i jeho blízkom okolí.

Iniciátorom vzniku pokladnice bol mestský výbor, ktorého k tomuto kroku inšpirovali príklady okolitých miest, predovšetkým Skalice. Na jeho podnet bolo dňa 22. februára 1871 prijaté rozhodnutie o založení peňažného spolku. Ustanovujúce valné zhromaždenie sa konalo 5. marca 1871, čo je zároveň i oficiálny dátum vzniku pokladnice. Vzhľadom na úskalia, na ktoré narážali slovenské peňažné ústavy v schvaľovacom procese, Staroturania použili pre potreby svojho spolku už potvrdené stanovky skalickej pomocnej pokladnice. Závažným argumentom pre tento prezieravý krok bola i skutočnosť, že plne vyhovovali potrebám a možnostiam miestneho obyvateľstva.

V zmysle týchto stanov sa členom spolku mohla stať každá bezúhonná dospelá, podľa krajinských zákonov „k pôžičkám oprávnená“ osoba, bez rozdielu stavu, povolania, pohlavia, a konfesionalnej príslušnosti. Podielnik mohol priamo zasahovať do hospodárskeho života a celkového chodu ústavu, a to prostredníctvom valných zhromaždení s právom hlasu za každý podiel ktorý vlastnil, maximálne však do výšky 10 hlasov. Členský podiel mal hodnotu 60 zlatých, splatných do 10 rokov formou mesačných vkladov pohybujúcich sa v sume 50 grajciarov. Splatiť ho bolo možné i jednorazovo alebo vo väčších splátkach, a to podľa finančných možností majiteľa. Počet podielov vo vlastníctve jednej osoby nebol obmedzený. Okrem týchto vkladov boli dôležitým finančným zdrojom spolku tzv. mimoriadne vklady, ktoré mohli ukladať nečlenovia, ich úhrnná suma však nesmela prevyšovať hodnotu úspor podielnikov.

Pokladnica predstavovala nielen najprístupnejšiu formu sporenia pre široké vrstvy obyvateľstva s možnosťou zhodnocovania ušetrovaných peňazí, ale bola zároveň i najdostupnejším zdrojom chýbajúceho kapitálu, a to za prijateľných podmienok. Finančné prostriedky požičiavala na zmenky, ktoré museli byť podpísané okrem žiadateľa aj jedným ručiteľom, bývajúcim priamo v Starej Turej. Maximálnu hranicu úveru, ale i úrokové sadzby a dobu jeho splatnosti určovalo valné zhromaždenie v závislosti od dosiahnutých hospodárskych výsledkov spolku a celkových ekonomických pomerov v krajine.

Keďže základom úspešnej úverovej činnosti bol dostatok úsporných vkladov, venovala pokladnica mimoriadnu pozornosť akvizícnej činnosti. Pomocou dômyselne budo-

vanej siete dôverníkov propagovala myšlienku sporivosti v celom regióne. Na tento účel slúžili i tzv. „jubilejné knižičky“, vydávané pri rôznych významných príležitostiach, na ktoré v dvadsiatych rokoch minulého storočia ukladala správa po 10 korún. Tieto vkladné knižky viazané na 10 rokov boli určené miestnym žiakom vykazujúcim dobré študijné výsledky s cieľom vštepíť deťom už od útleho veku zmysel pre sporivosť.

Za prípadné dlhy pokladnice ručili členovia svojím majetkom podľa pravidla „všetci za jedného a jeden za všetkých“. Stanovy z roku 1935 túto mieru zodpovednosti upravili až na dvojnásobok podielov s tým, že záväzky člena voči ústavu trvali do jedného roka od skončenia jeho členstva.

Až do roku 1926 nebol ústav organizačne podchytený žiadnou centrálou a úlohu kontrolného orgánu vykonávali vlastní, na tento účel volení funkcionári. Dôležitým medzníkom v tomto smere bolo uznesenie valného zhromaždenia zo 14. marca 1926, na základe ktorého sa pokladnica stala členom Ústredného družstva v Bratislave. Ústredné družstvo ako nadriadený orgán jednak metodicky a organizačne usmerňovalo chod ústavu, a zároveň vykonávalo každoročne i revíziu jeho hospodárenia a dodržiavania stanov.

Hoci dĺžka činnosti pokladnice bola pôvodne stanovená na 10 rokov, prosperita ústavu i nezanedbateľný sociálno-ekonomický význam predĺžili dobu jeho trvania na 76 rokov. Počas celého tohto obdobia prešiel ústav zásluhou obozretného a starostlivého vedenia cez krízové roky, hospodárske otrasy, politické a štátoprávne zmeny bez výraznejších strát. Jeho existenciou neotriasla ani vnútorná kríza, v dôsledku ktorej časť starých členov opustila rady spolku a začiatkom roku 1902 založila konkurenčný ústav pod názvom Staroturanský úverný spolok, účastinná spoločnosť. Rovnako sa pokladnici podarilo v rokoch 1919 a hlavne v roku 1944 odraziť hrozbu likvidácie, ktorú predstavovala koncentrácia v bankovníctve, následkom čoho mala splynúť s miestnym úverovým ústavom. Úplne nová situácia však nastala po roku 1945 v súvislosti s rozsiahlymi opatreniami v peňažnej sústave, ktoré výrazne narušili štruktúru slovenského ľudového peňažníctva a viedli k vzniku nového, jednotného typu finančných ústavov. V prípade staroturanskej pomocnej pokladnice sa tak stalo na základe výmeru Povereníctva financií číslo 13212/48-VI/18 z roku 1948, podľa ktorého jej bolo nariadené zlúčenie s Občianskym úverným ústavom, čím v Starej Turej vznikla Sporiteľňa a pokladnica. Posledná schôdza správy sa konala 31. augusta 1948, a to je aj posledný záznam o činnosti tohto družstevného peňažného ústavu.

Mgr. Tatiana Cvetková

Z ROKOVANIA BANKOVEJ RADY NBS

Dňa 16. apríla 2004 sa uskutočnilo 7. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- BR NBS schválila vyhlášku o vydaní pamätných bimetalových mincí v nominálnej hodnote 10 000 Sk pri príležitosti vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie.

Národná banka Slovenska pri tejto príležitosti vydáva dve pamätné mince; pamätnú bimetalovú mincu v nominálnej hodnote 10 000 Sk a pamätnú striebornú mincu v nominálnej hodnote 200 Sk.

Pamätná bimetalová minca je vyrazená z paládiovkej päťuholnikovej platničky s rýdzosťou 999, do stredu ktorej je vložená okrúhla zlatá platnička s rýdzosťou 999. Hmotnosť mince je 24,8828 g a opísaný priemer cez vrcholy je 40,0 mm. Vrcholy mince sú zaoblené. Autorom výtvarného návrhu lícnej strany mince je Štefan Novotný a autorom rubovej strany je Ján Černaj. Pamätné mince vyrazila Mincovňa Kremnica, š. p. v náklade 7 200 kusov.

Pamätná strieborná minca v nominálnej hodnote 200 Sk je vyrazená zo zliatiny obsahujúcej 750 dielov striebra a 250 dielov medi. Jej hmotnosť je 20 gramov a priemer 34 mm. Autorom výtvarného návrhu mince je Patrik Kovačovský. Pamätné mince vyrazila Bižuterie Česká Mincovňa, a. s. Jablonec nad Nisou v počte 10 100 kusov v bežnom vyhotovení a 4 700 kusov vo vyhotovení „proof“.

Národná banka Slovenska bude obe pamätné mince emitovať začiatkom mája 2004.

Dňa 28. apríla 2004 sa uskutočnilo 8. rokovanie Bankovej rady Národnej banky Slovenska (BR NBS) pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

- BR NBS prerokovala situačnú správu o menovom vývoji v SR za marec 2004 a rozhodla s účinnosťou od 29. 4. 2004 o zmene úrokových sadzieb na úroveň 3,50 % pre jednoduché sterilizačné obchody, 6,50 % pre jednoduché refinančné obchody a 5,00 % pre dvojtýždňové REPO tendre s obchodnými bankami.

- BR NBS schválila materiál Aktualizácia investičnej stratégie v oblasti správy devízových rezerv. V materiáli sa podrobne rozoberali varianty menového zloženia devízových rezerv, možnosti zvýšenia výnosu z rezerv v zlate ako aj celkového výnosu z držby devízových rezerv.

- BR NBS vzala na vedomie správu o vývoji platobnej bilancie SR za rok 2003.

- BR NBS prerokovala správu o činnosti a hospodárení Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk za rok 2003 a na základe návrhu Asociácie bánk (ako zriaďo-

vatela Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk) určila výšku príspevku na činnosť Stáleho rozhodcovského súdu Asociácie bánk na rok 2004.

- BR NBS schválila správu o vývoji v oblasti platobného styku v Slovenskej republike za rok 2003, ktorá bude publikovaná vo Výročnej správe Národnej banky Slovenska za rok 2003 v časti Platobný styk.

Správa obsahuje informácie o legislatívnej úprave platobného styku, o platobnom systéme SIPS prevádzkovanom Národnou bankou Slovenska, ďalej informácie z oblasti vydávania a používania niektorých platobných nástrojov pri bezhotovostnom platobnom styku a taktiež informácie o rozvoji spolupráce s medzinárodnými finančnými inštitúciami v rámci integračných prác Národnej banky Slovenska v oblasti platobného styku.

- BR NBS schválila opatrenie Národnej banky Slovenska, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o podmienkach, spôsobe preukazovania a o žiadostiach o udelenie alebo zmenu povolenia na vydávanie a správu elektronických peňazí o platobných prostriedkoch elektronických peňazí vrátane náležitostí a príloh takýchto žiadostí. Cieľom opatrenia je ustanoviť podrobnosti o podmienkach na udelenie povolenia na vznik a činnosť inštitúcie elektronických peňazí.

- BR NBS schválila správu o stave hotovostného peňažného obehu v SR za rok 2003. V správe sa konštatuje, že stav obeživa ku koncu roka dosiahol hodnotu 102,9 mld. Sk a počet obiehajúcich bankoviek a mincí bol 1,21 mld. kusov. Z tohto počtu bolo v obehu 138,1 mil. kusov bankoviek a 1 071,3 mil. kusov obehových mincí a 733,5 tis. kusov pamätných mincí emitovaných Národnou bankou Slovenska.

Priemerná hodnota peňazí na jedného obyvateľa dosiahla hodnotu 19 128 Sk. V porovnaní s predchádzajúcim rokom vzrástla o 1 619 Sk.

BR NBS skonštatovala, že hotovostný peňažný obeh bol v priebehu celého roka plynulý, pričom bola zabezpečená primeraná čistota obiehajúcich peňazí.

V roku 2003 bolo na území Slovenskej republiky zadržaných celkom 973 kusov falzifikátov slovenských korún a valút. To predstavuje približne len 1/3 počtu falzifikátov zadržaných v roku 2002. Najviac bolo falzifikátov slovenských korún (69 %), amerických dolárov (19 %) a eurových bankoviek (9 %). Až 75,8 % z celkového počtu falzifikátov v roku 2003 bolo zadržaných priamo v peňažnom obehu peňažnými ústavmi a bezpečnostnými službami, ktoré spracovávajú peniaze so supermarketov. V peňažnom obehu sa tak počet zadržaných falzifikátov v porovnaní s predchádzajúcim rokom zvýšil o 41,8 % a bol najvyšší za posledných päť rokov.

- BR NBS schválila emisný plán pamätných mincí na

rok 2006, ktorý predpokladá vydanie troch pamätných mincí.

Ako prvá bude v apríli 2006 emitovaná pamätná strieborná minca nominálnej hodnoty 500 Sk s motívom Národného parku Muránska planina. Ďalšie dve mince pripomenú výročia významných osobností slovenskej histórie. Dvestému výročiu narodenia spisovateľa, cirkevného hodnostára a prvého podpredsedu Matice slovenskej Karola Kuzmányho bude venovaná pamätná strieborná minca nominálnej hodnoty 200 Sk, ktorej vydanie je plánované v septembri 2006. Pamätná zlatá minca nominálnej hodnoty 5000 Sk pripomenie 1100. výročia úmrtia posledného veľkomoravského panovníka Mojmíra II. a bude emitovaná v novembri 2006.

* V súlade s obsahovou náplňou a časovým harmonogramom konkretizácie stratégie prijatia eura v Slovenskej republike, schválila BR NBS Návrh postupu prípravy slovenských strán eurových mincí. Obsahom materiálu je určenie postupu pri výbere motívov a výtvarného riešenia slovenských strán eurových mincí, ktoré pravdepodobne v rokoch 2008 – 2010

nahradia súčasné slovenské mince. Súčasťou materiálu je podrobný harmonogram obsahujúci etapy a termíny, v ktorých Národná banka Slovenska uskutoční súťaž na výtvarné návrhy národnej strany ôsmich nominálnych hodnôt eurových mincí.

Verejnú anonymnú súťaž vyhlási Národná banka slovenska 15. júla 2004 a súťaž bude realizovaná v dvoch kolách. Uzávierka prvého kola je plánovaná na 31. január 2005 a jej cieľom bude získanie vhodných kresbových návrhov, z ktorých najlepšie postúpia do druhého kola. Na účasť v ňom budú vyzvaní autori piatich najlepších návrhov z každej nominálnej hodnoty mince, ktorí vytvoria reliéfne prepisy výtvarných návrhov do sadrových modelov. Ukončenie súťaže a vyhlásenie jej výsledkov je plánované na 15. december 2005. Podrobnosti o súťaži a úplné znenie súťažných podmienok zverejní Národná banka Slovenska na svojej internetovej stránke www.nbs.sk v druhej polovici júla 2004.

V tejto súvislosti konštatovala, že vývoj na finančnom trhu v SR prebiehal v minulom roku akceptovateľným spôsobom, bez výraznejších turbulencií.

Komentár k rozhodnutiu BR NBS zo dňa 28. 4. 2004 o určení úrokových sadzieb

Banková rada NBS prerokovala situačnú správu o menovom vývoji v SR za marec 2004. Konštatovala, že aktuálny ekonomický a menový vývoj ani očakávania NBS ku koncu tohto roka nezaznamenali od posledného rozhodnutia podstatnejšie zmeny, s výnimkou pokračujúceho zhodnocovania sa výmenného kurzu, predovšetkým v posledných dňoch. V cenovom vývoji naďalej prevažuje vplyv nákladových faktorov. NBS sleduje signály o oživení domáceho dopytu, ktorý je v súlade s očakávaniami NBS, ako aj s poslednými rozhodnutiami BR NBS o výške úrokových sadzieb. Centrálna banka nepovažuje za akceptovateľné zhodnocovanie sa výmenného kurzu najmä vplyvom prílevu krátkodobého kapitálu využívajúceho úrokový diferenciál. S ohľadom na neadekvátne posilňovanie kurzu koruny voči euro Banková rada NBS rozhodla o znížení hlavných úrokových sadzieb zhodne o 0,5 percentuálneho bodu. NBS bude naďalej pokračovať v intenzívnom monitorovaní vývoja výmenného kurzu. Banková rada NBS je pripravená pružne použiť všetky nástroje menovej politiky centrálnej banky, pokiaľ kurz koruny nebude zodpovedať vývoju makroekonomických ukazovateľov.

Detailnejší pohľad na vybrané makroekonomické ukazovatele, ktoré brala BR NBS pri rozhodovaní o výške úrokových sadzieb tiež do úvahy, i keď rozhodujúcou bola otázka výmenného kurzu:

V porovnaní s februárom sa celková aj jadrová inflácia v marci na medziročnej báze mierne spomalili. V rámci vnútornej štruktúry inflácie najdynamickejšiu časť spotrebného koša predstavuje naďalej sektor regu-

lovaných cien. Ceny potravín zaznamenávajú od začiatku roka pomalší, než očakávaný rast, ktorý by sa mal v druhom a treťom štvrťroku zrýchliť, najmä z dôvodu prijatia Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Sektor cien obchodovateľných tovarov je protichodne ovplyvňovaný zvyšovaním cien pohonných hmôt a znižovaním rastu položiek obchodovateľných tovarov, ovplyvnených zhodnocovaním výmenného kurzu.

Predikcia vývoja inflácie na koniec roka je naďalej v súlade s menovým programom NBS. Aktualizované krátkodobé predikcie vývoja spotrebiteľských cien sa nachádzajú v blízkosti stredu programového intervalu pre celkovú aj jadrovú infláciu. Naďalej pretrvávajú riziká vývoja inflácie najmä v prípade volatilného vývoja cien potravín a pohonných hmôt. Krátkodobá predikcia inflácie však potvrdzuje spomaľovanie dynamiky inflácie, čo sa prejavuje v znižovaní inflačných očakávaní verejnosti, na základe prieskumu na reprezentatívnej zložke obyvateľstva.

Saldo obchodnej bilancie je charakterizované pokračujúcim znižovaním kumulatívneho pasívneho salda. Komoditná štruktúra zahraničného obchodu je ustálená. Hlavným faktorom rastu vývozu je automobilový a strojársky priemysel. Nadväzne na rast dovozovo náročného exportu rastie import polotovarov a strojov. Vývoj obchodnej bilancie bude v nasledujúcich mesiacoch závisieť aj od ďalšieho vývoja ceny ropy, výmenného kurzu slovenskej koruny, ako aj od vývoja investičného dopytu. V máji by však vplyvom bazického efektu malo byť zaznamenané aj zníženie medziročnej dynamiky exportu.

Vývoj vybraných ukazovateľov reálnej ekonomiky vo februári, naznačuje po dlhodobjšom poklese, resp.

stagnácii postupné oživovanie domáceho dopytu. Tržby v službách dosiahli vo februári medziročný rast. Vzrástli najmä tržby v maloobchode, za predaj automobilov a pohonných látok a tržby subjektov zabezpečujúcich dopravné služby. Zároveň vo februári došlo k ďalšiemu nárastu indexu priemyselnej produkcie.

Pomerne dynamický vývoj miezd vo vybraných odvetviach v prvých dvoch mesiacoch tohto roka pravdepodobne súvisel s presunom vyplatenia pohyblivých zložiek miezd z konca roka 2003 do začiatku roka 2004, ako aj s minuloročnou mzdovou opatrnosťou, kedy napriek relatívne vysokému prírastku produktivity práce a priaznivým výsledkom vo finančnom hospodárení podnikateľská sféra nevyužila priestor pre rast miezd. Efekt vyplatenia pohyblivých zložiek miezd však možno pokladať len za jednorazový, nakoľko súvisel so zmenou zdaňovania príjmov v roku 2004. Signál oživenia ekonomickej aktivity vo februári berie NBS na vedomie a bude pozorne monitorovať, či sa v budúcom období potvrdí.

Rast peňažnej zásoby je sprevádzaný rastom úverových aktivít obchodných bánk. Úvery sú naďalej koncentrované do sektora domácností a z hľadiska účelovosti a splatnosti ide najmä o dlhodobé hypotekárne úvery.

Vývoj slovenskej koruny je v poslednom období charakterizovaný pretrvávajúcimi apreciačnými tendenciami, predovšetkým z dôvodu prílevu krátkodobého kapitálu, resp. portfóliových investícií. Prílev krátkodobých zdrojov zo zahraničia iba za prvé tri mesiace presiahol 17

mld. Sk. Zhodnotenie kurzu slovenskej koruny voči euru v roku 2004 prekročilo už 3 %. Miera posilnenia tak za prvé štyri mesiace roka bola vyššia ako za celý predchádzajúci rok 2003. Aj po znížení sadzieb NBS existuje naďalej kladný úrokový diferenciál, avšak podstatne nižší. NBS vývoj na devízovom trhu pravidelne vyhodnocuje a v prípade nerovnovážneho vývoja výmenného kurzu je pripravená adekvátne reagovať. Banková rada NBS v prípade pokračovania zhodnocovania koruny nevyklučuje ďalšie zníženie úrokových sadzieb, rovnako ani použitie nástrojov devízového a peňažného trhu.

V porovnaní s predchádzajúcim mesiacom nenastali v ekonomickom a menovom prostredí SR žiadne významné zmeny, ktoré by si vyžadovali zmenu nastavenia menovej politiky, s výnimkou vývoja v kurzovej oblasti. Vývoj výmenného kurzu tak bol v podstate jediným dôvodom na dnešné zníženie úrokových sadzieb. Reakcia ekonomiky na marcové zníženie sadzieb ešte nie je dostatočne identifikovateľná a bude ju možné vyhodnotiť až s dlhším, než mesačným, časovým odstupom. Aktuálny makroekonomický vývoj však umožnil centrálnej banke reagovať prioritne na vývoj výmenného kurzu, najmä s ohľadom na pokračujúcu konsolidáciu verejných financií, ako i predpokladaný výrazný pokles miery inflácie pod 4 % na 12-mesačnom horizonte. Súčasná nastavenie úrokových sadzieb je tak v línii s aktuálnym a očakávaným vývojom inflácie.

Tlačové oddelenie OVI NBS

EURÓPSKA CENTRÁLNA BANKA

TLAČOVÁ SPRÁVA

Dlhodobé úrokové miery na účely hodnotenia konvergencie v prístupujúcich krajinách

Európska centrálna banka a Európska komisia (Eurostat) dnes prvý raz zverejnili štatistiku dlhodobých úrokových mier desiatich prístupujúcich krajín, ktoré sa 1. mája 2004 stanú členmi Európskej únie (EÚ).

V súčasnosti sú k dispozícii harmonizované dlhodobé úrokové miery deviatich prístupujúcich krajín. Tieto úrokové miery sa budú využívať na hodnotenie stupňa konvergencie týchto krajín, ako to vyžaduje článok 121 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva (zmluva). Zároveň sa zverejňuje samostatný ukazovateľ úrokových mier Estónska. Tento ukazovateľ sa bude pozorne sledovať a nahradí ho lepší ukazovateľ, hneď ako bude k dispozícii.

Uvedené úrokové miery spoločne definovala Európska centrálna banka, národné centrálné banky pristu-

pujúcich krajín a Európska komisia (Eurostat). V súčasnosti sa uvádzajú mesačné časové rady za obdobie od februára 2003 do februára 2004. Mesačná aktualizácia týchto štatistík sa bude zverejňovať na internetových stránkach Európskej centrálnej banky a Komisie (Eurostatu).

V súlade s článkom 121 zmluvy je konvergencia dlhodobých úrokových mier jedným z kritérií pre hodnotenie dosiahnutia vysokého stupňa trvalo udržateľnej konvergencie na účely Hospodárskej a menovej únie (HMÚ). Článok 4 Protokolu o konvergenčných kritériách v prílohe zmluvy ustanovuje, že úrokové miery by sa mali vypočítavať na základe dlhodobých štátnych dlhopisov alebo porovnateľných cenných papierov. Štatistický rámec pre prístupujúce krajiny sa riadi rovnakými zásadami, aké sa uplatňovali pri súčasných členských štátoch EÚ počas prípravy na tretiu etapu HMÚ.

Zdroj: ECB, tlačový a informačný odbor

Ukazovateľ	Merná jednotka	1999	2000	2001	2002	2003			2004	
						10.	11.	12.	1.	2.
REÁLNA EKONOMIKA										
Hrubý domáci produkt 1) 2)	mln. Sk	676,9	690,7	716,8	748,4			779,9*		
Medziročná zmena HDP 3)	%	1,5	2,0	3,8	4,4			4,2*		
Miera nezamestnanosti 4)	%	19,2	17,9	18,6	17,5	13,8	14,2	15,6	16,6	16,5
Spotrebiteľské ceny 3)	%	14,2	8,4	6,5	3,4	9,6	9,8	9,3	8,3	8,5
OBCHODNÁ BILANCIA 2)*										
Vývoz (fob)	mil. Sk	423 648	548 372	610 693	651 256	657 409	732 330	803 037	60 556	127 259
Dovoz (fob)	mil. Sk	468 892	590 728	713 898	747 883	674 587	750 811	826 625	58 899	125 939
Saldo	mil. Sk	-45 244	-42 356	-103 205	-96 627	-17 178	-18 481	-23 588	1 657	1 320
PLATOBNÁ BILANCIA 2)										
Bežný účet	mil. Sk	-47 544,0	-32 941,1	-84 891,5	-87 900,5	-7 308,0	-7 140,6	-10 198,5	2 249,3	
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	77 617,9	63 415,1	83 173,0	234 308,9	47 531,6	40 564,1	64 541,5	-1 704,5	
Celková bilancia	mil. Sk	30 137,3	34 168,8	6 866,9	160 596,0	46 323,8	36 798,0	52 446,2	3 370,5	
DEVÍZOVÉ REZERVY 4) 9)										
Celkové devízové rezervy	mil. USD	4 372,0	5 581,7	5 437,3	10 380,6	12 899,2	12 698,2	13 480,5	13 386,5	13 834,4
Devízové rezervy NBS	mil. USD	3 425,2	4 076,8	4 188,7	9 195,5	11 409,2	11 311,9	12 149,0	12 242,2	12 755,6
ZAHRANIČNÁ ZADLŽENOSŤ 4) 7)										
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mln. USD	10,5	10,8	11,3	13,2	16,7	17,0	18,3	17,9	
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	1 944	2 021	2 095	2 452	3 111	3 157	3 406	3 329	
MENOVÉ UKAZOVATELE										
Devízový kurz 5) 6)	Sk/USD	41,417	46,200	48,347	45,335	35,273	35,234	33,604	32,292	32,083
Peňažná zásoba [M2] 4) 8)	mln. Sk	508,9	580,4	649,2	681,5	711,2	719,2	730,1*	725,5	730,7*
Medziročná zmena M2 3) 8)	%	10,9	14,2	11,9	4,7	7,4	7,3	7,1*	6,5	5,5*
Úvery podnikom a obyvateľstvu 4) 8)	mln. Sk	397,6	396,1	321,7	330,2	362,1	369,3	378,1*	374,9	378,8*
ŠTÁTNY ROZPOČET 2) 4)										
Prijmy	mln. Sk	216,7	213,4	205,3	220,3	186,8	203,6	233,1	21,0	36,4
Výdavky	mln. Sk	231,4	241,1	249,7	272,0	227,2	246,4	289,1	23,7	40,8
Saldo	mln. Sk	-14,7	-27,7	-44,4	-51,7	-40,4	-42,8	-56,0	-2,7	-4,4
PRIMÁRNÝ TRH										
Priemerná úroková miera										
jednoročné vklady	%	12,34	9,76	6,62	5,70	4,07	3,88	3,76	3,56	3,66
krátkodobé úvery	%	19,61	13,61	11,24	9,93	8,01	8,01	7,75	7,82	7,72
krátkodobé čerpané úvery	%	17,45	11,95	9,18	8,99	6,93	7,60	7,15	7,50	7,62
PEŇAŽNÝ TRH										
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS, platnosť od 1-dňové operácie – sterilizačné	%					31.10.2003	30.11.2003	31.12.2003	31.1.2004	29.2.2004
– rešinančné	%					4,75	4,75	4,50	4,50	4,50
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender	%					7,75	7,75	7,50	7,50	7,50
Základná úroková sadzba NBS	%					6,25	6,25	6,00	6,00	6,00
Priemerná úroková miera z medzibank.vkladov (BRIBOR) **	%									
overnight	%	11,47	7,96	7,35	7,18	5,27	6,40	5,32	5,66	5,93
7-dňová	%	13,24	8,47	7,73	7,73	5,93	6,25	5,99	5,98	6,02
14-dňová	%	13,56	8,53	7,76	7,79	6,03	6,23	6,06	5,96	6,01
1-mesačná	%	14,51	8,58	7,77	7,81	6,09	6,14	6,08	5,92	5,96
2-mesačná	%	15,16	8,58	7,77	7,80	6,04	6,06	6,04	5,86	5,87
3-mesačná	%	15,66	8,58	7,77	7,77	5,98	6,00	5,98	5,78	5,79
6-mesačná	%	16,23	8,58	7,77	7,72	5,84	5,80	5,81	5,61	5,58
9-mesačná	%		7,95	7,75	7,70	5,74	5,68	5,68	5,48	5,43
12-mesačná	%		7,97	7,76	7,68	5,65	5,63	5,65	5,44	5,34

1) stále ceny, priemer roka 1995

2) kumulatívne od začiatku roka

3) zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

4) stav ku koncu obdobia

5) kurz devíza stred, priemer za obdobie

6) od 1. 10. 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu

7) od 1. 1. 1999 zmena metodiky

8) vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993

9) od 1. 1. 2002 zmena metodiky

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozít v SR“

FINANČNÝ MANAŽMENT 2004

Viceguvernér NBS Ivan Šramko sa dňa 20. apríla 2004 zúčastnil v bratislavskom hoteli Forum na konferencii Finančný manažment 2004, ktorú organizoval ekonomický týždenník Trend. I. Šramko vystúpil s prednáškou v rámci bloku, ktorý bol

zameraný na uskutočňujúce sa, ako aj pripravované legislatívne zmeny, ktoré majú vplyv na podnikanie v našej krajine. Osobitne sa venoval tzv. procesu Bazilej II a princípu jednotnej európskej licencie platnej v bankovom sektore členských štátov Európskej únie, teda od 1. mája 2004 aj na Slovensku.

OTVORENIE EXPOZITÚRY NBS V HUMENNOM

Šesť expozitúr NBS v rôznych regiónoch Slovenska začína pôsobiť v nových priestoroch. Doterajšie prenajaté objekty vystriedali vlastné moderné budovy spĺňajúce všetky požiadavky, ktoré si správa peňažných zásob a zabezpečenie hotovostného obehu vyžaduje.

Ako prvú slávnostne otvorili budovu expozitúry NBS v Humennom, ktorú navrhli architekti K. Gregor a M. Pitka. Budovu postavila na ploche 982 m² spoločnosť Stavoterm Michalovce za 7 mesiacov.

Na slávnostnom otvorení dňa 26. apríla 2004 sa zúčastnili viceguvernér NBS I. Šramko (na obr. v popredí), riaditeľ košickej pobočky NBS F. Michališín (prvý zľava), primátor mesta Humenné V. Kostilník (druhý zľava) a ďalší pozvaní hostia.

V krátkom čase budú slávnostne otvorené aj nové budovy expozitúr NBS v Trenčíne, Nových Zámkoch, Žiline, Lučenci a v Poprade.

Igor Barát, foto: Pavel Kochan